

Arvamused Eesti Kaitseväest enne ja pärast ajateenistust

UURINGUARUANNE

2011

UURINGU TAUST.....	iii
UURINGUTULEMUSTE ÜLDKOKKUVÕTE.....	1
UURINGUTULEMUSED TEEMADE KAUPA	5
1 Suhtumine ajateenistusse.....	5
2 Arvamused kaitseväest.....	13
3 Hinnangud ajateenistusele	16
4 Teenistusest reservväelasena	22
5 Valmisolek teenistuseks elukutselise kaitseväelasena	24
6 Hinnangud ajateenistusse kutsumisele ja suhtlemine KRA-ga....	29
7 Infoallikad ja infovajadused enne ajateenistusse minekut	34
8 Värbamiskeskuse töötajate esinemised koolides ja väeüksustes	38
9 Riigikaitseõpetus koolides ja selle mõju hoiakutele	40
10 Kaitsealiidu liikmeks olek ja selle mõju hoiakutele.	41
11 Infotarbimise harjumused	42
LISAD	
1 Küsimustikud	
1.1 Kutsealuste küsimustik	
1.2 Reservväelaste küsimustik	
2 Tabeljaotused	
2.1 Üldjaotused kutsealuste ja reservväelaste lõikes	
2.2 Kutsealuste vastuste jaotused taustandmete lõikes	
2.3 Reservväelaste vastuste jaotused taustandmete lõikes	
3 Lahtiste vastuste väljatrükid	

UURINGU TAUST

Kutsealuste ja reservväelaste uuring viidi läbi juba viiendat aastat järjest (esimest korda toimus see 2007. aastal).

Uuringu eesmärk on koguda kutsealustelt ja ajateenistuse läbinud noormeestelt tagasisidet nende suhtumisest Eesti kaitseväge ning ajateenistusse, ootustest eelseisva ajateenistuse suhtes ning rahulolust läbitud ajateenistusega, hinnangutest ajateenistusse kutsumise korraldusliku küljega, informeeritusest ja jälgitavatest infokanalitest ning valmisolekust asuda teenistusse kutselise kaitsevaelasena või asuda õppima riigikaitseõppeasutusse. Uuringu analüüsi tulemused on olulised Kaitseressursside Ameti töö korraldamisel ning kaitseväge ja Kaitsealiidu tegevuse kavandamisel, samuti riigikaitseõpetuse läbiviimisel koolides.

Uuringu tarvis kogutakse andmeid kahe paralleelse postiküsitluse kaudu. Ühes neist küsitletakse kevadel ajateenistusest reservi arvatud noormehi ning teises antud aasta juulis ja oktoobris ajateenistusse kutsutavaid noormehi. Mõlemad küsimustikud sisaldavad nii omavahel kui ka aastate lõikes võrreldavat põhiosa ning spetsiaalselt kutsealustele ja reservväelastele suunatud küsimusi.

Seekordne küsitlus toimus juuni algusest kuni juuli lõpuni. Küsimustikud saadeti välja kutsealustele 22. ja reservväelastele 24-26. nädalal.

Ajateenistusse kutsutud kutsealustele saadeti välja 3005 küsimustikku.

Kevadel reservi arvatud ajateenijatele saadeti välja 2412 küsimustikku.

Täidetuna laekus vastavalt 1132 ankeeti kutsealustelt ja 401 ankeeti reservi arvatutelt.

Kutsealuste ankeetide tagastamistähtaeg oli 30.06. ja reservväelastel 31.07.

Vastanute koosseis

Alljärgnevas tabelis on esitatud küsitlusele vastanute arv väljaõppekeskuste lõikes:

Tabel

	Kutsealused	Reservväelased
Kuperjanovi jalaväepataljon	275	125
Vahipataljon	107	42
Viru jalaväepataljon	118	45
Suurtükiväepataljon	101	34
Pioneeripataljon	125	18
Õhutõrjepataljon	108	52
Kalevi jalaväepataljon	92	
Staabi- ja sidepataljon	83	40
Logistikapataljon	59	27
Mereväebaas	47	11
Muu	6	28
KOKKU	1132	401

Reservväelaste ankeedis ei olnud eraldi vastusena välja toodud Kalevi jalaväepataljoni, kaks selles üksuses teeninut on kasutanud vastusevarianti „muu“. Kõige rohkem on „muu“ vastanud Tagalapatljonis teeninud (22 vastust), mida samuti vastuste loetelus ei olnud. Neli reservväelast on „muu“ all välja toonud Võru Lahingukooli, üks vastaja Kaitseväe orkestri.

Mitmed reservväelased on andnud teenistuskoha all mitu vastust, kuna on ajateenistuse jooksul viibinud erinevates väljaõppekeskustes.

370 reservväelast (92%) nimetas oma emakeelena eesti ja 31 reservväelast (8%) vene või muud keelt. 38 reservväelasel (10%) oli põhiharidus, 221 (55%) keskhariidus, 85 (21%) kutseharidus ja 57 (14%) kõrgharidus.

Vanuse järgi jaotusid reservväelased järgmiselt: 19-20 aastaseid oli 81 (20%), 21 aastaseid 60 (15%), 22 aastaseid 133 (33%), 23 aastaseid 92 (23%) ning 24 aastaseid ja vanemaid 35 (7%). Kaks protsenti ei olnud oma vastust küsimustikku märkinud.

Ajateenistusse kutsutud 1132 kutsealusest oli eesti emakeelega 1016 vastanut (90%) ning vene või muu emakeelega 116 (10%). Põhiharidusega oli 132 (12%), keskhariidusega 490 (43%), kutseharidusega 352 (31%) ja kõrghariidusega 158 (14%) kutsealust.

Vanuseline jagunemine on järgmine: kuni 19 aastat – 135 (12%), 20 aastat – 156 (14%), 21 aastat - 375 (33%), 22 aastat - 335 (30%) ning 23 aastat ja rohkem – 131 (11%).

Uuringu teostajad

Uuringu erinevate etappide eest olid vastutavad:

- Küsimustiku ja aruande koostamine;
andmete analüüs: Juhan Kivirähk, RKK
- Küsitluse läbiviimine, küsimustike
väljasaatmine ja vastuvõtmine Kaitseressursside Amet
- Andmesisestus,
andmefaili moodustamine Turu-Uuringute AS

UURINGUTULEMUSTE ÜLDKOKKUVÕTE

Ajateenistuse läbimist peetakse noormeeste jaoks vajalikuks nii kogu Eesti avalikkuse poolt kui ka uuritud sihtgrupis. Pidevalt on kasvanud vabatahtlikult ajateenistusse minejate osakaal. Tütarlaste ajateenistust peetakse aga valdavalt mittevajalikuks.

28% küsitletutest läks ajateenistusse hea meelega, 44% valmisolekust oma kodanikukohust täita. 20% küsitletuist vastas, et nad oleksid võimaluse korral jätnud ajateenistusse minemata ja 5% läks ajateenistusse täiesti vastumeelselt (olulised erinevused kutsealuste ja reservväelaste hoiakutes puudusid).

Vastajad ise peavad ajateenistuse läbimise sobivaimaks ajaks perioodi kohe pärast gümnaasiumi lõpetamist – seda arvab 52 protsenti kutsealustest ja 71 protsenti reservväelastest. Siiski on keskmiselt kolmandik kasutanud ka võimalust ajapikenduse palumiseks. Enam kui 70 protsendil juhtudest küsitakse ajapikendust hariduse omandamiseks.

Mida noorem on kutsealune ajateenistusse kutsumisel, seda meelsamini ta sinna läheb. Seetõttu oleks kahtlemata mõistlik kutsuda noormehed ajateenistusse võimalikult vara. Samas ei saa kutsealustelt ära võtta võimalust hariduse omandamiseks ning ka kaitsevägele tuleb kasuks, kui ajateenistusse tulevad ka haritumad noored.

Arvestades, et kõik noormehed erinevatel (peamiselt tervislikel) põhjustel ajateenistust ei läbi ning samas puudub ka ulatuslik asendusteenistuse süsteem, tasuks mõelda ajateenistuse läbinute suurema stimuleerimise peale. Seda, et ajateenistuse läbinutel võiks olla soodustusi kõrgkoolis õppimisel ja tööle asumisel, peaks õiglaseks 90% reservväelastest ja 84% ajateenistusse siirduvatel kutsealustest. Tervelt kaks kolmandikku reservväelastest ja enam kui pooled kutsealustest arvavad, et ajateenistusest vabastatakse tervislikel põhjustel liiga kergesti.

Seda, et kaitsevärke mitesobivaid noormehi tuleks kutsuda asendusteenistusse, rakendades neid päästetöödel, keskkonnakaitstes ja mujal, peaks kindlasti või pigem vajalikuks 77% ajateenistuse läbinud ja 68% kutsealustest noormeestest.

Ajateenistuse üheks probleemiks näib olevat ajateenijate erinev võimekus, mis tihti on seotud haridustasemega. Küsitlustulemused näitavad selgelt, et põhiharidusega noormeestele on ajateenistus atraktiivne ning nad on rahul selle praeguse pikkusega, kõrgharidusega noormehed aga on ajateenistuse suhtes kriitilisemad ning leiavad, et see võiks toimuda lühema perioodi jooksul.

Väga oluline suhtumise kujundaja ajateenistusse minekul on ümbritsev sotsiaalne keskkond. Kui ajateenistusse minejate vanemad ja sõbrad suhtuvad ajateenistusse enamasti positiivselt ja on toetavad, siis tööandjate seas on võrdset nii negatiivset kui ka positiivset suhtumist. Küllap on tööandjate negatiivse suhtumise põhjuseks ettevõtte või asutuse töös reaalselt tekkivad raskused vajaliku töötaja lahkumise tõttu. Üheks põhjuseks võib siin olla asjaolu, et kutsealused ei teavita oma tööandjaid peatsest ajateenistusse asumisest õigeaegselt, mistõttu tööandjal võib tekkida probleeme asendaja leidmisega. Ent kindlasti tasub teha tööandjate seas ka täiendavat selgitustööd ajateenistuse vajalikkusest.

Kaks kolmandikku ajateenistuse läbinud noormeestest jäävad oma teenistusajaga Eesti kaitseväes täiesti või üldiselt rahule. Seda on märgatavalt vähem kui 2010. aastal, kuid täpselt sama palju kui aastal 2009.

Rahulolematuse põhjuseid sai vastaja väljendada, vastates lahtisele küsimusele. Kokku tõi rahulolematuse põhjusi välja 32% reservväelastest. Kõige sagedamini mainiti ajateenistuse organiseerimatust ja ajaraiskamist, teisena aga ülemuste ebapädevust ja üleolevat suhtumist ajateenijatesse.

Tundub, et kõige enam sõltub ajateenistusega rahulolu töö- ja elukorraldusest konkreetsetes väeosas: rahulolunumbrid ei erine reservväelase hariduse, vanuse ja emakeele lõikes, vaid on väga erinevad erinevates väljaõppekeskustes. On selliseid väeosi, kus rahul on üle 70 protsendi reservi arvatutest (Viru ja Kuperjanovi jalaväepataljon ning Suurtükiväepataljon), kuid on ka selliseid, kus rahulolijaid on alla 50 protsendi (Staabi- ja Sidepataljon).

Erinevate väljaõppekeskuste lõikes näeme väga erinevaid hinnanguid mitte ainult materiaalsele keskkonnale ja olmeprobleemide lahendamisele, vaid ka väljaõpet läbi viivatele ohvitseridele ja allohvitseridele.

Rääkides igapäevasest elukeskkonnast väeosades võib öelda, et Eesti kaitseväge iseloomustab heal tasemel toitlustamine ning head suhted ajateenijate vahel. Kõige enam nurisetakse väheste vaba aja veetmise ja sportimisvõimaluste üle.

Neli viiendikku ajateenistuse läbinutest tunneb ennast teenistusaja järel füüsiliselt tugevama ja enesekindlamana, enam kui pooled (55%) ka targema ja vaimselt arenenumana.

Kõrge rahulolu läbitud ajateenistusega on selle pandiks, et kaitseväge saab endale motiveeritud reservväelase. Need, kellel on ajateenistusest jäänud kehvad mälestused, ei suhtu erilise vaimustusega ka tulevastesse õppekogunemistesse.

Hea meelega osaleks reservõppekogunemistel viiendik reservväelastest, 43% oleks valmis oma kohust täitma. Võimaluse korral jätaks õppekogunemistele minemata neljandik ning täielikku vastumeelsust tunneks seal osalemise vastu 8 protsenti küsitletutest.

Kõigilt küsitletutelt päriti, kuidas nad reageeriksid, kui neile tehtaks ettepanek pärast ajateenistuse läbimist jätkata teenistust elukutselise kaitsevaelasena. Ajateenistuse läbinute seas oli 5 protsenti neid, kes selle ettepanekuga kindlasti nõustuksid ja 6 protsenti neid, kes tõenäoliselt nõustuks. Kutsealuste hulgas olid need protsendid vastavalt 8% ja 16% - ehk siis ligi neljandik kutsealustest oleks valmis tõenäoliselt mõtlema kaitsevaelase karjääri peale. Veidi üle kolmandiku nii reservväelastest kui ka kutsealustest vastasid, et nad kaaluksid sellist võimalust sõltuvalt pakutavatest tingimustest.

Kõige olulisemateks teguriteks, mis mõjutavad otsust saada kutseliseks kaitsevaelaseks, on head suhted väeosas nii ülemate kui teenistuskaslastega, hea palk ning enesearendamise- ja karjäärivõimalused.

Kui kutselise sõjaväelase karjäärile orienteeritud noormehed peavad selle töö juures keskmisest olulisemaks võimalust enesearendamiseks ja meeskonnavaimu, siis need, kes lähtuksid kaitsevaelase elukutse valikul pakutavatest tingimustest, tähtsustavad rohkem materiaalseid tegureid: töötasu, eripensioni, elamistingimusi.

Üldiselt tundub, et kutsealused, kellel puudub veel täpsem ettekujutus teenistusest kaitseväes, hindavad perspektiive kutselise teenistuse osas optimistlikumalt kui reservväelased, kelle vastuseid mõjutab juba reaalne kaitseväekogemus. Seetõttu tasuks kutsealuste poolt väljendatud hoiakutesse suhtuda mõnevõrra ettevaatlikumalt. Ka võimalikku õppima asumisse Kaitseväe Lahingukooli või Kõrgemasse Sõjakooli avaldavad nad suuremat valmidust kui reservväelased.

Kui võrrelda vastuseid, mida andsid tänased reservväelased aasta tagasi kutsealustena, siis sarnanevad need rohkem tänavuste kutsealuste, mitte aga reservväelaste vastustele. Kutselise kaitsevaelasena teenistuse jätkamise või sõjaväelisesse kõrgemasse või kutseõppeasutusse õppima asumise valmisoleku hindamiseks tuleks tõepärasemaks lugeda seisukohad, mida väljendatakse pärast ajateenistuse kogemuse saamist.

Üle 60 protsendi vastanutest hindab oma eelnevat informeeritust ajateenistusest heaks või väga heaks. Pigem halvaks või väga halvaks peab informeeritust 35%. Võrreldes olukorraga viis aastat tagasi, mil me oma uuringuseeriaga algust tegime, on informeeritus oluliselt paranenud. 2007. aastal oli ligikaudu ühepalju neid, kes hindasid oma eelneva informeerituse heaks, kui ka neid, kes pidasid seda halvaks.

Kui ajateenistusse minejatest peavad oma informeeritust heaks 62% ja halvaks 32%, siis reservi arvatute seas peab oma informeeritust heaks vaid 49%, halvaks 47%. Seega võib öelda, et tegelik ajateenistuse kogemus laseb tagantjärele paista oma eelnevat informeeritust pigem väiksemana – küllap toob tegelik ajateenistus esile asjaolusid, millest ei oldud enne ajateenistust teadlikud ja millega ei osatud arvestada.

Peamiseks infokanaliks, millest ajateenistuse kohta informatsiooni ammutatakse, on sõbrad - neilt saab informatsiooni kindlasti 60% ja mõningal määral 34% küsitletutest. Sõpradele järgnevad erinevad Kaitseressursside Ameti poolt koordineeritavad infovood: KRA veebileht, infotrükised, arstlik komisjon.

Neile, kes õppisid koolis riigikaitseõpetust, tõuseb riigikaitseõpetus info saamisel oluliselt teisele kohale. Kaitseleidu liikmetel on aga oluliselt teisel kohal oma organisatsiooni kaudu saadav informatsioon.

Infot soovitakse saada praktiliselt kõige kohta, mis otseselt puudutab eelseisvat ajateenistust: väljaõppe kohta, ajateenija õiguste ja kohustuste kohta, ajateenija võimaluste kohta kaitsta oma õigusi ning elamistingimuste kohta kaitseväes. Vähemoluliselt peetakse info andmist Eesti kaitsepoliitika kohta.

Kõige olulisemateks KRA ja kaitseväe poolse informatsiooni andmise vahenditeks kutsealustele peetakse KRA veebilehte ning informeerimist e-maili teel. Tavapost, mida viie aasta eest peeti kõige olulisemaks teavituskanaliks, on jäänud oluliselt kolmandale positsioonile.

Valdav enamus küsitletutest hindab Kaitseressursside Ameti tööd ajateenistusse kutsumisel positiivselt. Täiesti rahule jäi sellega 23%, üldiselt jäi rahule 53%.

Positiivselt hinnatakse arstliku komisjoni kutsete informatiivsust, infot kutsealuste õiguste ja kohustuste kohta ning kutsealuste küsimustele ammendavalt vastamist. Ehkki rahulolu poolest viimasel kohal, saab ka info piisavus ajapikenduse taotlemise kohta positiivse hinnangu enam kui pooltelt küsitletutest.

Kaitseressursside Ametiga suhtlemisel peetakse kõige sobivamaks vormiks suhtlemist e-posti vahendusel (kindlasti 64%, mõningal määral 25%). Ülejäänud suhtluskanalid on enam-vähem võrdse olulisusega. Järjest kasvab riigiportaali olulisus.

Kaitseressursside Ameti veebilehte on külastanud 80% küsitletutest (viis aastat tagasi oli see protsent 54%). Hinnangud veebilehele on üldiselt positiivsed – nende põhjal võib väita, et veebileht täidab oma ülesanded, andes kasulikku informatsiooni, olles arusaadav ja mugav kasutada, huvitav ja sisukas ning taotluste vormid on sellelt kiiresti leitavad.

Värbamiskeskuse töötajate esinemistega koolides on kokku puutunud 29% kutsealustest ning väeosades 73% reservväelastest. Aasta tagasi olid need arvud 46% ja 76%. Kuna Värbamiskeskuse andmetel ei ole koolides esinemiste osakaal tegelikkuses vähemaks jäänud, siis tuleb põhjust otsida pigem vastanute erinevast koosseisust. Samal ajal on aga hinnangud Värbamiskeskuse spetsialistide esinemistele kutsealuste hulgas aastaga pisut tõusnud.

Enamik vastanutest peab Värbamiskeskuse esinejaid kompetentseteks, esitlust informatiivseks ja lihtsasti jälgitavaks. Ka esitluse kuulajate küsimustele vastati ammendavalt. Kõige madalamalt hinnati esitluse huvitavust, seda eelkõige reservväelaste poolt.

Riigikaitseõpetus oli kooli õppeprogrammis 37 protsendil küsitletutest. Seejuures on riigikaitseõpetus olnud kooliprogrammis 39 protsendil eesti- ja vaid 20 protsendil venekeelsetest vastajatest.

Riigikaitseõpetuse levikul koolides on selgelt positiivne trend: veel 2007. aastal oli vaid 27 protsendil küsitletutest kooli õppeprogrammis riigikaitseõpetus.

Enamik küsitletuist peab riigikaitseõpetust kindlasti (39%) või arvatavasti (38%) vajalikuks. Vaid viiendik arvab, et riigikaitseõpetus ei ole kindlasti või arvatavasti vajalik. Need, kes on koolis riigikaitseõpetust õppinud, peavad selle olemasolu selgelt vajalikumaks kui need, kellel selline õppeaine programmis puudus.

Kaitseliitu kuulus 7% küsitletud noormeestest. Neist, kes sinna ei kuulu, on 35% valmis Kaitseliiduga tulevikus liituma.

Kaitseliitu kuulumine või selle liikmeks soovimine on oluline tegur, mis on positiivselt seotud noormeeste suhtumisega ajateenistusse või ka valmisolekuga valida endale tulevikus sõjaline elukutse.

Nii eesti kui ka vene emakeelega noormeeste poolt kõige enam kasutamist leidvad infokanalid on internet ja televisioon. Eestikeelsetel noormeestel asub Interneti ja sotsiaalvõrgustike järel olulisuselt kolmandal kohal ajaleht Postimees, järgnevad Eesti telekanalid.

Vene keelt kõnelevate noormeeste hulgas suudavad Interneti ja sotsiaalvõrgustikega võistelda vaid Venemaa telekanalid ja Pervõi Baltiiski Kanal.

UURINGUTULEMUSED TEEMADE KAUPA

1 Suhtumine ajateenistusse.

Avaliku arvamuse küsitlustest on teada, et **Eesti elanikud peavad ajateenistust noormeeste jaoks kindlasti või pigem vajalikuks**. Võrreldes elanikkonna üldise keskmisega on nooremate vastajate seas hinnang ajateenistuse vajalikkusele küll pisut madalam, ent ikkagi valdavalt positiivne. Nii on see ka kutsealuste ja ajateenistuse läbinute hinnangutes (vt. tabel 1). Ajateenistust peavad mõnevõrra vajalikumaks need noormehed, kes on ajateenistuse juba läbinud, ning veidi vähem vajalikuks kutsealused.

Seisukohad ajateenistuse läbimise vajalikkuse suhtes ei ole aastate jooksul oluliselt muutunud, kõikides vaid statistilise vea piires.

Tabel 1 - Suhtumine ajateenistuse läbimise vajalikkusesse:

	Kindlasti vajalik	Pigem vajalik	Pigem v. täiesti mittevajalik	Ei oska öelda
Elanikkond tervikuna *	58%	34%	7%	1%
Ajateenistuse läbinud	36%	48%	12%	4%
Ajateenistusse asujad	34%	43%	16%	7%

* Saar Poll küsitlus oktoobris 2011

Ajateenistuse läbimist tütarlaste poolt peetakse valdavalt mittevajalikuks. Kutsealustest leidis vadi 15 protsenti, et ka naised peaksid ajateenistuse läbima, eitavalt suhtus sellesse 74%. Reservväelaste seas oli vastuseis naiste ajateenistusele veelgi suurem – seda pooldas vaid 10% ja sellele oli vastu 83%.

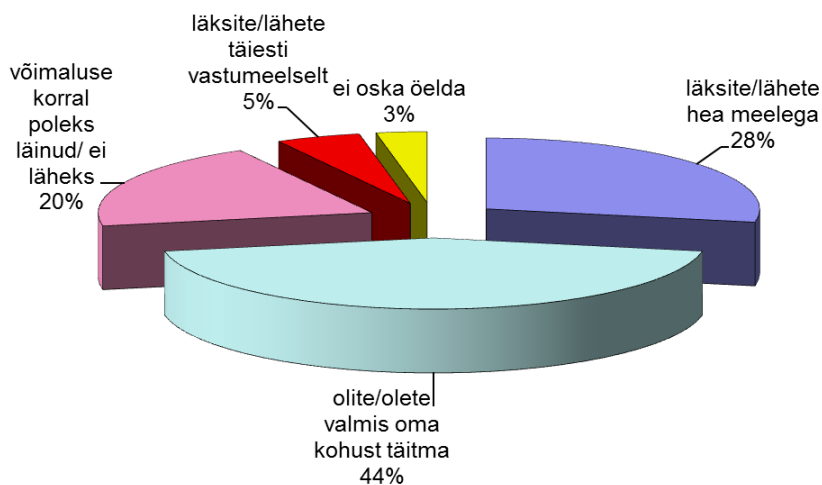
Pidevalt on kasvanud vabatahtlikult ajateenistusse asujate osakaal: 2008. aastal avaldas ise soovi ajateenistusse minna 9%, 2009. aastal 10%, 2010. aastal 19% ja sel aastal 29% küsitletud kutsealustest. Reservväelaste seas olid need protsendid veelgi kõrgemad, kuid võib arvata, et seda põhjustab asjaolu, et küsitlusele võtsid vaevaks vastata kaitseväge keskmisest positiivsemalt suhtuvad reservväelased. Kui sel aastal reservi arvatutest tervelt 37 protsenti väidab, et avaldasid ise soovi ajateenistusse minna, siis eelmisel aastal, veel kutsealustena, oli sama kontingendi seas ise ajateenistusse minekuks soovi avaldanuid 19 protsenti.

Kuid kindlasti suurendab ajateenistuse läbimise vältimatus nende noormeeste osakaalu, kes selleks ise soovi avaldavad – nii on võimalik ise oma ajateenistusse minekuks sobiv aeg valida.

Isiklik emotsioon ajateenistusse minekul ei ole siiski sama positiivne kui on üldine hinnang ajateenistuse vajalikkusele: kui ajateenistuse vajalikkuses kahtles vaid 15 protsenti küsitletutest, siis enda kohta märgib 20% küsitletuid, et nad oleksid võimaluse korral jätnud ajateenistusse minemata ja 5%, et läksid ajateenistusse täiesti vastumeelselt. 44 protsenti suhtumine oli konstruktiivne: nad olid valmis oma kodanikukohust täitma. 28% küsitletutest (seega enam-vähem sama palju, kui oli ise ajateenistusse minekuks soovi avaldanuid) läks ajateenistusse hea meelega (vt. joonis 1). Tulemused on peaaegu protsendipealt samad, mis aasta tagasi.

Kutsealuste ja reservväelaste suhtumises selles küsimuses olulist erinevust ei olnud – meeeldi läks ajateenistusse 27% kutsealustest ja 30% reservväelastest, kohusetundest vastavalt 44% ja 45%.

Joonis 1 – Milliste tunnetega Te ajateenistusse lähete/ läksite? /kõik vastajad/

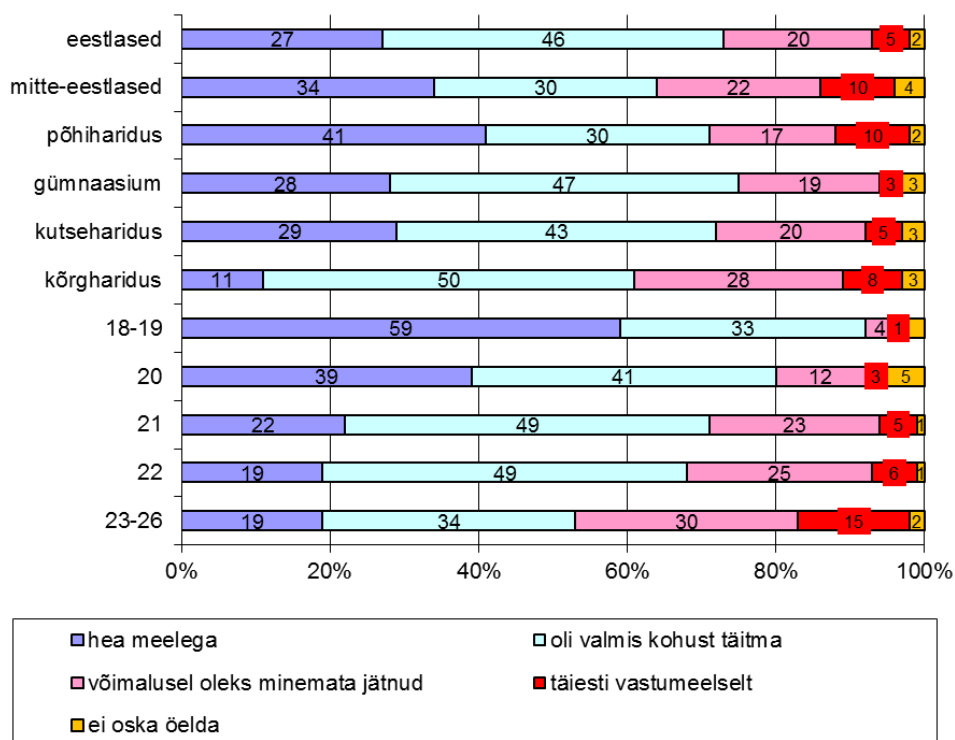
On ootuspärane, et enamik neist, kes avaldasid ise soovi ajateenistusse minna, sinna ka hea meelega lähevad (nende hulgas annab sellise vastuse 59%). Samas on vabatahtlike hulgas siiski ka selliseid, kes põhjendavad ajateenistusse minekut valmisolekuga oma kohust täita (35%) või kes võimaluse korral sinna üldse ei läheks (6%). (vt. tabel 2).

Tabel 2 – Milliste emotsioonidega mindi ajateenistusse (vastuste jaotus sõltuvalt, kas avaldati ise soovi või mindi kutse alusel)

	Ise soovi avaldanud n=480	Kutse alusel tulnud n=1053
Lähete/läksite hea meelega	53%	17%
Olite valmis oma kohust täitma	38%	47%
Võimaluse korral ei oleks läinud	6%	27%
Läks täiesti vastumeelselt	1%	7%

Järgnevalt vaatleme kutsealuste suhtumist ajateenistusse minekusse sõltuvalt nende sotsiaal-demograafilisest taustast (joonis 2).

Joonis 2 – Milliste tunnetega Te ajateenistusse lähete/ läksite? /kutsealused/

Ehkki ise ajateenistusse minekuks soovi avaldanute osakaal on eestlaste ja mitte-eestlaste seas võrdne, siis hea meelega ajateenistusse minejate osakaal on venekeelsete noormeeste seas 34%, eestlaste hulgas vaid 27%. Samas on eesti noormeeste seas rohkem neid, kes suhtuvad ajateenistusse kui oma kodanikukohusesse (46%). Kokkuvõttes on seega negatiivset suhtumist ajateenistusse (oleks võimalusel minemata jätnud või läks täiesti vastumeelselt) venekeelsete noormeeste seas rohkemgi kui eestlaste hulgas. Kui me viie aasta eest oma uuringutega alustasime siis oli venekeelsete noormeeste suhtumine eestlaste omast positiivsem. Eesti noorte suhtumise paranemise üle võib mõistagi rõõmu tunda, ent samas peaks mõtlema põhjuste üle, mis on tinginud negatiivse suhtumise kasvu venekeelsete noorte seas. Ilmselt võib põhjusi otsida teatud üldistest tagasilöökidest integratsiooni alal. Ent samuti ei maksaks unustada näiteks seda, et riigikaitseõpetusse on endiselt haaratud vaid vähesed venekeelsed gümnaasiumid.

Selge seos ajateenistusse minekusse suhtumises on ka vanusega. Mida suurem on vastaja vanus, seda vastumeelsemalt ta ajateenistusse läheb. Kui 18-19 aastastest noormeestest läks ajateenistusse hea meelega tervelt 59 protsenti, siis üle 22-aastastest vaid viiendik. Seetõttu oleks ilmselt otstarbekas, kui ajateenistus läbitaks võimalikult noores eas, kohe pärast keskkooli omandamist. Nagu järeldub allpool vastustest sellekohasele spetsiaalsele küsimusele nähtub, peavad taolist lahendust kõige sobivamaks ka noormehed ise.

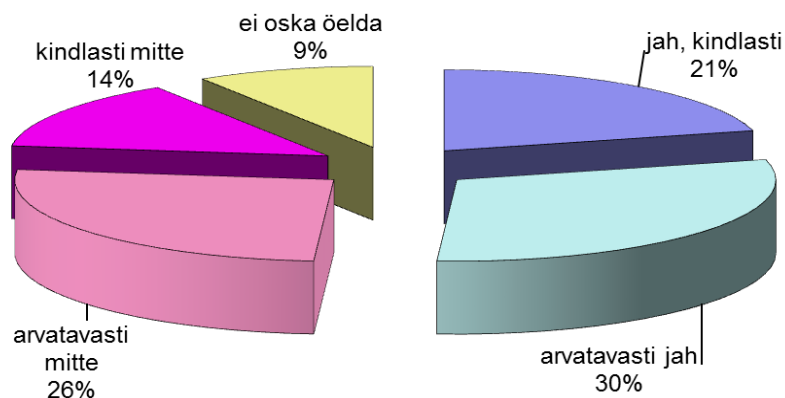
Ilmne seos on ka vastaja haridustasemega. Kõige positiivsemalt suhtuvad ajateenistusse minekusse noormehed, kellel pole veel keskkooli: põhiharidusega noormeestest läks meelsasti ajateenistusse 41%, kõrgharidusega noormeestest aga vaid 11%. Enamik neist (50%) suhtub ajateenistusse minekusse ratsionaalselt, väljendades valmidust oma kohust täita, kuid 36% jätaks sinna võimaluse korral minemata.

Kui ajateenistus ei oleks kohustuslik, oleks meie poolt küsitletutest sellegipoolest kindlasti ajateenistusse läinud 21% (seda on kümne protsendi võrra vähem nende vastajate osakaalust, kes avaldasid ise soovi ajateenistusse minna) ning 30% oleks seda teinud arvatavasti.

40 protsenti küsitletutest ei oleks vabatahtlikkuse korral ajateenistusse kas kindlasti (14%) või arvatavasti (26%) läinud (joonis 3).

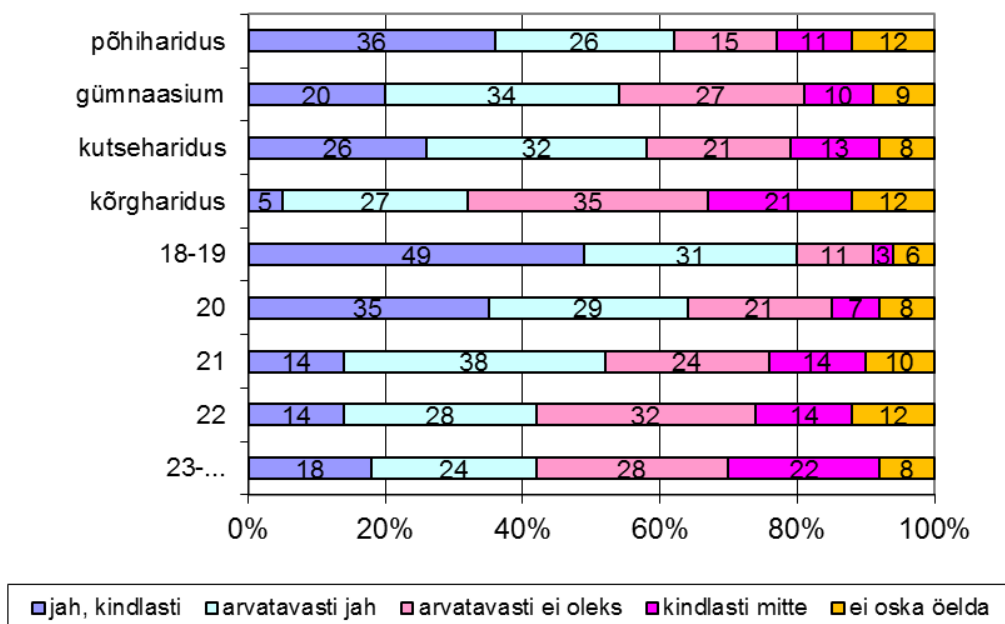
Ka nende näitajate puhul jääb erinevus eelmise aasta tulemustest statistilise vea piiridesse.

Joonis 3 - Kui ajateenistus oleks vabatahtlik, siis kas Teie oleksite asunud ajateenistusse? /kõik vastajad/

Ka selles küsimuses näeme kutsealuste seisukohtades selgeid erinevusi tulenevalt vastaja vanusest ja haridustasemest. Eesti- ja venekeelsete noormeeste vahel aga olulised erinevused puuduvad.

Joonis 4 - Kui ajateenistus oleks vabatahtlik, siis kas Teie oleksite asunud ajateenistusse? /kutsealused/

Üheks asjaoluks, mille mõjul kujunevad hoiakud ajateenistusse mineku/mittemineku suhtes, on see, et vaatamata ajateenistuse kohustuslikkusele ei ole sellega hõlmatud kõik noormehed. Need, keda ajateenistusse kutsutakse, võivad tunda end ebavõrdsest kohelduna võrreldes nendega, kes sellest kohustusest ühel või teisel põhjusel vabanevad.

Et ajateenistuskohustuse täitmisel oleks rohkem vaja rakendada üldise kohustuse nõuet (st. et need, kes ajateenistusse ei sobi, läbiksid kaitseväeteenistuse muul viisil) või tuleks ajateenistuse läbinute puhul rakendada täiendavaid stiimuleid, sellest annab tunnistust küsitletute nõustumine või mittenõustumine ajateenistuse ja sellest vabastamise kohta esitatud väidetega.

Leitakse, et ajateenistusest vabastatakse liiga tühistel põhjustel, samas puudub nende jaoks, kes ajateenistuse läbivad, piisav motivatsioonisüsteem, mis neid ajateenistusest kõrvalejäänute suhtes positiivselt esile tõstaks või soosiks (vt. tabel 4).

Tabel 3 - Kuivõrd Te nõustute järgmiste väidetega?

	Reservväelased	Kutsealused
Ajateenistusest vabastatakse tervise tõttu liiga kergesti		
nõus	65%	53%
ei ole nõus	31%	39%
Ajateenistuse läbinutel võiksid olla teatud hüved ja soodustused		
nõus	90%	84%
ei ole nõus	8%	12%

Käesolevaks ajaks on juba võetud ülevaatamisele ajateenistusest vabastamise alused ning kohati põhjendamatult kõrged tervisenõuded.

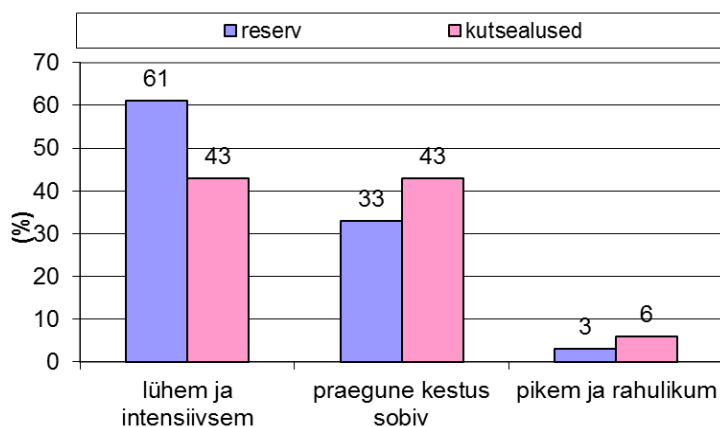
Kuid on selge, et nende nõuete lõdvendamine peab käima käsikäes ajateenistuse läbimise diferentseerimisega raskusastmeti. Üheks seni veel vaid erakorralisematel juhtudel rakendatavaks võimaluseks on asendusteenistus, mille laialdasema sisseviimise poolt on nii laiem avalikkus kui ka asjaosalised ise.

Seda, et kaitsevärke mittesobivaid noormehi tuleks kutsuda asendusteenistusse, rakendades neid päästetöödel, keskkonnakaitstes ja mujal, peaks kindlasti vajalikuks 43% ajateenistuse läbinud noormeestest ja pigem vajalikuks 34% - kokku seega tervelt **77 protsenti!**. Ajateenistusse alles minevatest noormeestest peab asendusteenistust kindlasti vajalikuks 29%, pigem vajalikuks peab seda 39% (kokku seega **68%**). Muide, vaid neljandik kutsealustest märkis, et nad on teadlikud võimalusest läbida usulistel või kõbelistel põhjustel ajateenistuse asemel asendusteenistust. 38% on sellest küll midagi kuulnud, kuid ei tea täpselt, millega on tegemist, ülejäänutele on selline võimalus aga täiesti teadmata.

Elanikkonna seas tervikuna pidas oktoobris läbi viidud avaliku arvamuse küsitluses kaitsevärke mittesobivate noormeeste asendusteenistust kindlasti või pigem vajalikuks **73 protsenti vastanutest**.

Üheks põhjuseks ajateenistusest kõrvalehoidmiseks võib olla ka ajateenistusele kuluv aeg. Vastajate poolt saab küllalt suurt toetust aramus, et ajateenistus võiks toimuda lühema aja jooksul ning olla intensiivsem. Niimoodi arvab 43 protsenti kutsealustest ja 61 protsenti ajateenistuse läbinutest. 43% kutsealustest ja 33% selle läbinutest peab ajateenistuse praegust kestust sobivaks; vastavalt kuus ja kolm protsenti aga toetaks senisest veelgi pikemat ajateenistust (joonis 5).

Joonis 5 – Milline peaks olema ajateenistuse kestus?

Mida vanem on vastaja ja mida kõrgem on tema haridustase, seda enam peab ta õigeks lühemat ajateenistust. Üle 22-aastastest kutsealustest pooldavad pooled ajateenistuse lühendamist ja intensiivistamist, reservväelastest aga enam kui kaks kolmandikku. Ka kõrgharidusega kutsealustest ja reservväelastest on lühema ja intensiivsema ajateenistuse poolt üle 60 protsendi vastanuist.

Praeguse ajateenistuse pikkusega on keskmisest enam rahul nooremad kutsealused: 18-19 aastastest 68% ja 20-aastastest 51%. Üheski muus vastanute grupis ei ületa toetus ajateenistuse praegusele kestusele viitkümme protsenti.

Kindlasti on ajateenistuse noormeestele vastuvõetavamaks muutmisel oluline osa nende võimalusel ise ajateenistusse mineku aega valida. **Sobivaimaks ajaks ajateenistusse minekul peetakse konkurentsilt kohe peale keskkooli lõpetamist.** Nõnda arvab 52 protsenti kutsealustest ja 71 protsenti reservväelastest.

Sageduselt järgmine eelistus on ajateenistusse minek **vabalt valitud ajal enne 28-aastaseks saamist**: seda arvab 19% kutsealustest ja 9% reservväelastest. See variant on populaarseim põhiharidusega kutsealuste seas (42%), keskmisest enam toetavad seda ka 24-aastased ja vanemad reservväelased (23%).

Pärast kõrgkooli lõpetamist peavad sobivaimaks ajateenistusse minna kõrgharidusega kutsealused (18%) ja reservväelased (14%), pidades seega õigeimaks just oma tegelikku valikut.

Küsimusele, milline peab olema ajateenija haridustase, annab **44%** vastuseks, et tal peab olema **vähemalt keskharidus**, **35%** peab piisavaks ka **põhiharidust**. Viimane vastusevariant on ülekaalus just põhiharidusega vastajate seas.

Lähedaste suhtumisest ajateenistusse minekusse

Väga olulist mõju suhtumisele ajateenistusse avaldavad lähima suhtlusringkonna hoiakud.

Kõige tugevam on vanemate toetus ajateenistusse minekule, positiivne suhtumine domineerib selgelt ka sõprade/eakaaslaste hulgas, ehkki siin esineb umbes neljandiku puhul ka negatiivset hoiakut.

Tööandjate suhtumist ei oska paljud noormehed töökogemuse puudumise tõttu välja tuua. Nende puhul aga, kes vastata oskavad, jaguneb tööandjate suhtumine võrdselt negatiivse ja positiivse poole vahel. Olukord, kus tööandjad pooltel juhtudel kalduvad ajateenistuses nägema oma põhitegevust häirivat faktorit, on murettekitav.

Tabel 4 – Kuidas suhtusid Teie ajateenistusse asumisse Teie ...

	Hästi	Pigem hästi	Pigem halvasti või halvasti	Ei osanud seisukohta võtta/ ei tea
... vanemad	46%	34%	13%	7%
... sõbrad, eakaaslased	28%	38%	27%	7%
... tööandja /kui töötasite/ vastas 58% küsitletuist	14%	22%	36%	28%

Vastaja enda meeleolud ajateenistusse minekul korreleeruvad väga otseselt ümbruskonna suhtumisega. Millest ei saa muidugi üks-üheselt järeldada, et üks oleks teise põhjuseks, vaid üksnes seda, et vastaja enda ja tema lähima suhtlusringi hoiakud ajateenistuse suhtes on sarnased. Igatahes võib selle põhjal järeldada, et ajateenistuse suhtes positiivse hoiaku kujundamine ei saa piirduda üksnes kutsealuste endiga, vaid ühiskonnaga laiemalt.

**Tabel 5 – Milliste tunnetega Te ajateenistusse lähete/ läksite
(lähikonna suhtumise lõikes)**

	Vanemad suhtusid		Sõbrad suhtusid		Tööandja suhtus	
	hästi	halvasti	hästi	halvasti	hästi	halvasti
Hea meelega	32%	11%	37%	12%	39%	16%
Olin valmis kohust täitma	48%	26%	50%	32%	48%	36%
Võimaluse korral ei oleks läinud	20%	38%	11%	40%	10%	33%
Täiesti vastumeelselt	5%	24%	1%	14%	2%	12%

Ajateenistuse ülesannetest.

Nii nagu avalikkuses tervikuna, nii ka kutsealuste ja reservväelaste seas, tähtsustatakse kõige enam sõjaliste oskuste omandamist, reservväelased rõhutavad selle ülesande olulisust kõige rohkem. Kui kogu elanikkonna ja kutsealuste jaoks on olulisuselt teisel kohal oskuste omandamine erinevates tsiviilhädaolukordades tegutsemiseks, siis reservväelased tähtsustavad sageduselt teisena hoopis oskuste omandamist hakkamasaamiseks füüsiliselt raskete ülesannete ja stressiga.

Reservväelaste hinnangutes jääb tsiviilhädaolukordades tegutsemise oskuste ja üldise hea füüsilise ettevalmistuse saavutamise ülesanne kutsealustega võrreldes vähem oluliseks. Samas oskavad reservväelased keskmisest enam tähtsaks pidada reservkaitseväe ettevalmistamist (vt. tabel 6).

Tabel 6 – Mis eesmärged peaks täitma ajateenistus?

	Eesti avalik arvamus (aug. 2011)		Reserv- väelased		Kutsealused	
	Kõige olulisem	Kolm kokku	Kõige olulisem	Kolm kokku	Kõige olulisem	Kolm kokku
Õpetama sõjalisi oskusi	48%	66%	56%	82%	40%	64%
Õpetama oskusi, kuidas saada hakkama füüsiliselt raskete ülesannete/ olude ning stressiga	9%	45%	13%	60%	11%	51%
Õpetama oskusi tegutsemiseks tsiviilhädaolukordades (katastroofid, õnnetused)	17%	56%	9%	39%	21%	62%
Andma hea füüsilise ettevalmistuse ning juurutama sportlikku eluviisi ka kogu ülejäänud eluks väljaspool ajateenistust	3%	31%	6%	41%	13%	53%
Andma teadmisi Eesti põhiseaduslikust korrast ja riigikaitse põhimõtetest	3%	22%	3%	30%	5%	34%
Valmistama ette reservkaitseväge mobilisatsiooniks	7%	28%	10%	34%	4%	17%

Ajapikenduste kasutamisest.

Enne ajateenistusse asumist oli ajapikendust kasutanud 38% küsitlusele vastanud reservväelastest ja 31% kutsealustest. Peamiseks põhjuseks ajapikenduse andmisel oli hariduse omandamine (reservväelastel 71%, kutsealustel 77%). Järgnesid ajapikendus tervislikel põhjustel (reservväelastel 35%, kutsealustel 21%) ning perekondlikel või majanduslikel põhjustel (reservväelastel 3%, kutsealustel 5%).

2 Arvamused kaitseväest

Enne kui vaatleme värskete reservväelaste hinnanguid oma ajateenistusele, tutvume sellega, milliste ootustega noormehed ajateenistusse lähevad, milliseid teadmisi ja oskusi nad loodavad sealt saada ning milline on Eesti Kaitseväe üldine maine ajateenistusse asujate silmis.

Üldiselt on nii kutsealuste kui ka reservväelaste kirjeldus kaitseväest etteantud omaduste lõikes positiivne. Eesti Kaitseväge peetakse organisatsiooniks, mis on **distsiplineeritud, annab eluks vajalikke oskusi ja hea sõjalise väljaõppe**. Sellega nõustub selge enamus nii kutsealustest kui ka reservväelastest. Enamiku vastanute poolt ei peeta kaitseväge ka vägivaldseks. Kahtlevalt suhtutakse aga kaitseväge **demokraatlikkusse ja tehnilisse varustatusesse**.

Alljärgnevas tabelis on toodud kaitseväge iseloomustavad omadused keskmiste hinnangute järjestuses:

Tabel 7 – Keskmine nõustumine väidetega kaitseväge kohta

Eesti Kaitsevägi ...	KÕIK	Ajateenistuse läbinud (reservväelased)			Ajateenistusse kutsutud (kutsealused)		
	kesk- mine	kesk- mine	nõus 4 + 5	ei ole nõus 1 + 2	kesk- mine	nõus 4 + 5	ei ole nõus 1 + 2
... on distsiplineeritud	4,32	4,04	79%	6%	4,42	90%	3%
... annab eluks vajalikke oskusi	3,99	3,71	62%	14%	4,08	77%	7%
... annab hea sõjalise väljaõppe	3,87	3,68	65%	12%	3,94	86%	8%
... on kaasaegne organisatsioon	3,57	3,16	43%	27%	3,72	62%	10%
... on uuendustele avatud	3,55	3,31	46%	25%	3,64	61%	14%
... annab võimalused karjääriks	3,43	3,34	48%	27%	3,46	53%	21%
... on tehniliselt hästi varustatud	3,22	2,66	22%	44%	3,43	51%	20%
... on demokraatlik	3,01	2,63	28%	48%	3,15	41%	30%
... on vägivaldne	2,13	1,70	7%	83%	2,29	12%	62%

Hinnangud anti viiepallisel skaalal, kus „5“ tähendas täielikku nõusolekut ja „1“ üldse mitte nõustumist

Näeme, et kutsealuste arvamused on kõikide omaduste osas nõustavamad kui reservväelastel. Kõige rohkem erinevad hinnangud kaitseväge tehnilise varustatuse osas, mille puhul kutsealustest on positiivsel arvamusel 51%, reservväelastest aga, kes kaitseväge selle küljega isiklikult tutvunud on, vaid 22%.

On iseenesest hea, et kaitsevägi on suutnud väljapoole endast soodsa kuvandi luua. Ehkki ka ajateenistuse läbinute hinnangud on üldjoontes positiivsed, on nad siiski märgatavalt madalamad, kui neil, kel ajateenistuse kogemus veel puudub.

Kindlasti tuleks püüelda selle poole, et need positiivsed jooned, mida avalikkus kaitseväe juures eeldab, ka tegelikkuses kinnitust saaks. Kui ajateenistuses kohatud reaalsus oodatust liiga palju erineb, võib selle tulemusel kannatada ka üldhinnang läbitud teenistusele.

Ootused ajateenistuses omandatavate oskuste osas.

Ajateenistusse kutsutute ootused omandatavate oskuste osas on küllalt heas kooskõlas tegelikult omandatuga. Kõige enam loodetakse ajateenistusest saada ellujäämis-, meeskonnatöö, planeerimis- ja juhtimisoskusi, venekeelsed noored loodavad parandada ka oma eesti keele oskust.

Ajateenistuse läbinud tõstavad omandatud oskustest esile eelkõige meeskonnatöö oskusi, samuti ellujäämis- ja planeerimisoskusi ning meditsiinikoolitust. Kõige suurem erinevus ootuste ja tegelikkuse vahel on seotud autosõiduoskustega: neid loodavad ajateenistuses omandada tervelt 58% kutsealustest, oskuste tegelikku omandamist märgib aga vaid 25%.

Nagu näitavad KRA käsutuses olevad andmed, on ca 60 protsendil kutsealustest juba olemas B-kategooria juhiluba. Seega võib kõrgendatud ootus autosõiduoskuste omandamiseks olla seotud kõrgema kategooria juhilubadega, mille kursused on üsna kallid. Ootus autojuhtimisoskuste omandamiseks võib olla seotud ka lootusega leida ajateenistuses rakendust autojuhina, millist eriala peetakse kutsealuste seas mõnevõrra lihtsamaks kui tavapäraselt riviteenistust.

Tabel 8 - Milliseid erioskusi Te ajateenistuses omandasite/ loodate omandada?

	Ajateenistuse läbinud (omandasite)	Ajateenistusse kutsutud (loodate omandada)
Meeskonnatöö	72%	63%
Eesti keele oskus <i>/venekeelsete noorte hulgas/</i>	71%	74%
Ellujäämisoskused	57%	74%
Planeerimisoskused	57%	53%
Meditsiinikoolitus, esmaabi	54%	48%
Juhtimisoskused	46%	53%
Autosõidu oskus	25%	58%
Arvutioskused	3%	14%
Inglise keele oskus	0%	16%

Küllaltki üksmeelselt on vastajad seisukohal, et ajateenistuses läbitud õppe kohta tuleks väljastada tunnistusi, mida saaks esitada tsiviilelus kutseoskusi tõendavate dokumentidena: seda peab kindlasti vajalikuks 70% ja pigem vajalikuks 25% küsitletutest, kusjuures erinevused kutsealuste ja reservväelaste arvamuste vahel on minimaalsed.

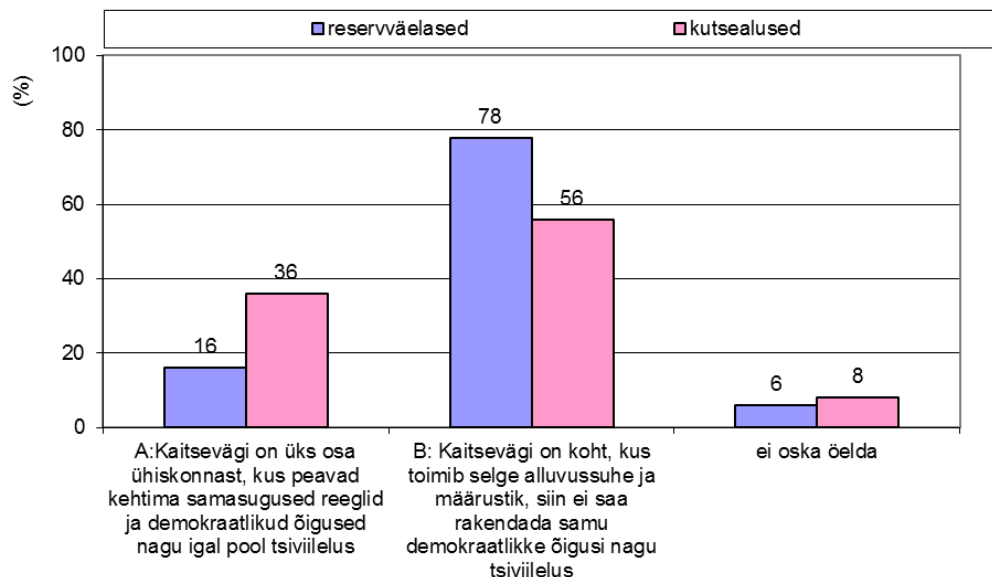
Samuti on enamik nii kutsealustest kui ka reservväelastest veendumusel, et ajateenistuse läbimine annab neile võimaluse hea töökoha leidmiseks: seda usub kindlasti või mõningal määral 71%, taolist lootust ei jaga 23 protsenti küsitusele vastanutest.

Suhtumise kujunemisel ajateenistusse on oluline ka see, kuidas suudavad tsiviilelust tulnud noormehed ennast allutada karmidele distsipliinõuetele. Palusime küsitletavatel teha valik kahe seisukoha vahel, millest selgub, kas kaitseväeteenistust nähakse tsiviilelu loogikast lähtudes, oodates siin samade reeglite ja demokraatlike õiguste kehtimist nagu kõigis teistes ühiskonnaelu sfäärides või aktsepteeritakse kaitseväge kohana, kus määrav roll on selgetel alluvussuhetel ja määrustikul.

Enam kui kolm neljandikku reservi arvatutest ja enam kui pooled ajateenistusse kutsututest nõustuvad sellega, et sõjavägi toimib tsiviilelust mõnevõrra erinevalt, tuginedes alluvussuhetele ja määrustikule. 36% ajateenistusse kutsututest ja 16% ajateenistuse läbinutest ootaks aga ka kaitseväes suuremat demokraatiat ning toimimist selliste reeglite alusel, mida järgitakse ühiskonnaelu muudes sfäärides.

Seega toob ajateenistuse läbimine kaasa selged muutused noormeeste suhtumises, tugevdades nende arusaama kaitseväest kui selge käsuliini alusel toimivast struktuurist.

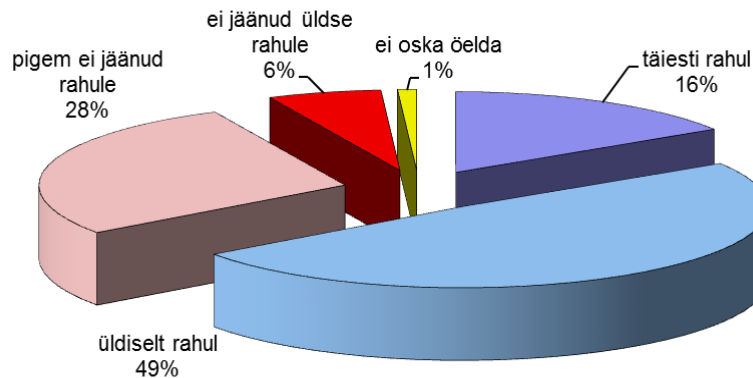
Joonis 6 – Kumb seisukoht on lähedasem Teie arusaamadele?

3 Hinnangud ajateenistusele

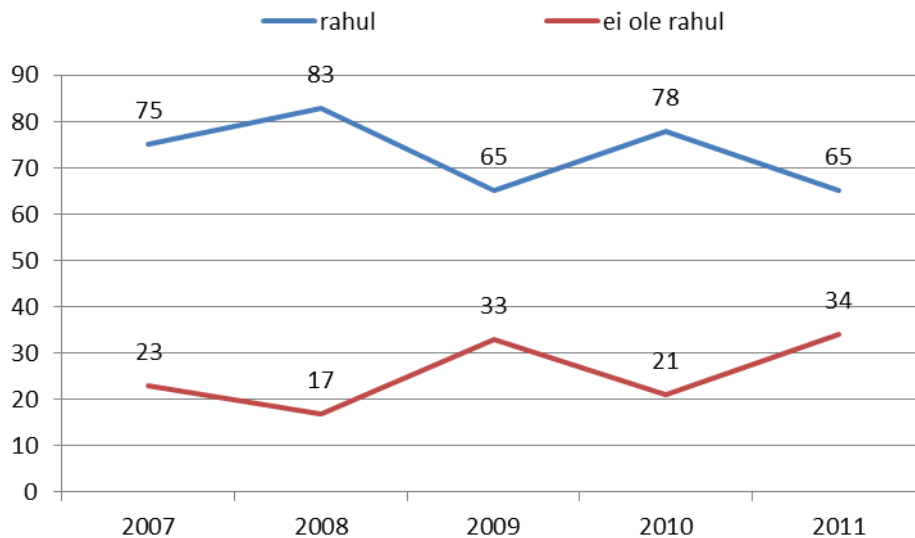
Ajateenistuse läbinutelt küsiti seda, kuidas nad oma teenistusega kaitseväes rahule jäid ning paluti anda hinnanguid erinevatele väeosa/ väljaõppekeskuse tegevust puudutavatele aspektidele.

Joonis 7 – Kuidas Te jäite rahule oma teenistusega Eesti Kaitseväes?

Rahulolu ajateenistusega on olnud aastate lõikes kõrge, kuid siiski väga kõikum. Kui aastatel 2007, 2008 ja 2010 jäi ajateenistusega rahule kolm neljandikku ja rohkem vastanuid, siis tänava oli rahulolu langenud 2009. aasta tasemele: täiesti või üldiselt rahule jäi ajateenistusega kaks kolmandikku reservväelastest. Kahtlemata on ka see hea näitaja, kuid varasemad aastad kinnitavad, et saab ka paremini.

Joonis 8 – Rahulolu ajateenistusega Eesti Kaitseväes 2007-2011

Rahulolematuse põhjuseid sai vastaja väljendada vastates lahtisele küsimusele. Kokku tõi rahulolematuse põhjusi välja 32% reservväelastest. Kõige sagedamini mainiti **ajateenistuse organiseerimatust ja ajaraiskamist (13%)**, teisena aga **ülemuste ebapädevust ja üleolevat suhtumist ajateenijatesse (9%)**.

Kahe protsendi vastanute poolt märgiti halbu elamistingimusi, liiga vähest füüsilist koormust ja sportimisvõimaluste puudumist, ajateenija soovidega mitteamestamist teenistuspaiga või eriala valikul (mida eelnevalt oli lubatud).

Vastaja emakeele, vanuse ja hariduse lõikes suuri erinevusi rahulolus ajateenistusega esile ei tulnud. Ilmselt on rahulolu/ rahulolematuse rohkem seotud konkreetsete väljaõppekeskustega, sealsete olude ja kaadriga.

Tabel 9 – Hinnang ajateenistusele väeüksuste lõikes

	täiesti või üldiselt rahul	ei jäänud pigem või üldse rahule
Viru jalaväepataljon	76%	22%
Suurtükiväepataljon	71%	26%
Kuperjanovi jalaväepataljon	70%	30%
Õhutõrjepataljon	65%	35%
Pioneeripataljon	61%	39%
Logistikapataljon	59%	40%
Vahipataljon	58%	41%
Mereväebaas	54%	45%
Staabi- ja sidepataljon	43%	50%
Muu	50%	50%
Kõik kokku:	65%	34%

Meie küsitlus ei võimalda analüüsida neid konkreetseid tegureid, mille mõjul ühes või teises väeüksuses reservväelaste rahulolu on kujunenud. Küll aga kirjeldame allpool vastanute hinnanguid erinevatele ajateenistuse külgedele, mis võivad olla suhtumisele mõju avaldanud.

Hinnangud väeosa ohvitserkonnale

Üldine printsiip on, et kõrgemate auastmetega ohvitserid saavad ajateenistuse läbinutelt kõrgemaid hinnanguid. **Kõige kriitilisemad ollakse väeosa nooremallohvitseride tegevuse suhtes**, kellega ajateenijad igapäevaselt kõige enam kokku puutuvad (vt. tabel 10).

Tabel 10 - Keskmised hinnangud väeosa ohvitseridele

„5“ – väga hea; „1“ – väga halb	Keskmine	Hea (4 + 5)	Halb (1 + 2)
Ajateenijatest allohvitserid	3,33	44%	21%
Kaadrikaitseväelastest nooremallohvitserid	3,22	38%	22%
Kaadrikaitseväelastest vanemallohvitserid	3,74	61%	10%
Kaadrikaitseväelastest nooremohvitserid	3,73	60%	8%
Kaadrikaitseväelastest vanemohvitserid	3,95	69%	5%
Väeosa ülem	4,06	73%	8%

Keskmine hinnang viiepallisel skaalal on „3“, seega saavad kõik ajateenijaid välja õpetanud allohvitserid ja ohvitserid hindeid üle keskmise. Ajateenijatest ja kaadrikaitseväelastest nooremallohvitseri, kelle tegevusega rahul ei olda, ei ole rohkem kui viiendik. Kuid jällegi jagunevad hinnangud väga ebaühtlaselt väljaõppekeskuste lõikes, mis osutab puudujääkidele just konkreetsetes väeosades, mitte aga kaitseväes üldiselt.

Tabel 11 – Hinnang väeosa ohvitseridele väeüksuste lõikes

	ajateen. allohvitser	noorem- allohvitser	vanem- allohvitser	noorem- ohvitser	vanem- ohvitser	ülem
Viru jalaväepataljon	3,66	3,60	3,72	3,82	3,91	4,42
Suurtükiväepataljon	3,56	3,21	3,48	3,56	4,27	4,36
Kuperjanovi jalaväepataljon	3,47	3,45	3,93	3,93	4,03	4,30
Õhutõrjepataljon	3,08	3,32	3,90	3,71	3,69	3,38
Pioneeripataljon	3,06	2,88	3,44	3,53	4,19	4,25
Logistikapataljon	3,37	3,19	3,46	3,33	3,89	4,00
Vahipataljon	3,29	3,48	3,67	3,77	3,98	4,56
Mereväebaas	3,18	2,82	3,45	3,36	3,45	3,80
Staabi- ja sidepataljon	2,90	2,33	3,82	3,51	3,92	3,36
Muu	3,22	2,82	3,30	3,89	4,00	3,57
Kõik kokku:	3,33	3,22	3,74	3,73	3,95	4,06

Kõige rohkem keskmisest allapoole jäävaid hindeid pälvivad kaadriväelastest nooremallohvitserid, ning seda just nendes väeüksustes, kus ajateenistusega rahulolematute reservväelaste protsent oli kõige suurem.

Väeosa ülematest saavad kõige madalamaid hinnanguid Õhutõrjepataljoni ning Staabi- ja Sidepataljoni ülem.

Hinnangud ajateenistuse erinevatele külgedele.

Ajateenistusega rahulolu juures avaldavad kahtlemata olulist mõju ka need tingimused, milles väljaõpe kulgeb. Elamis- ja väljaõppekeskkonnast saavad kõige kõrgemaid hinnanguid **head suhted teiste ajateenijatega ning hea toit**. Kõige enam **nurisetakse vaba aja veetmise ja sportimisvõimaluste üle** (tabel 12).

Nii nagu üldrahulolu ajateenistusega on võrreldes eelmise aastaga langenud, nii on mõnevõrra madalamad ka keskmised hinnangud ajateenistuse erinevatele külgedele. Paranenud on vaid hinnang võimalusele küllastada koduseid. Samal tasemel on hinnangud meditsiiniabile ning vaba aja veetmisele ja sportimisvõimalustele.

Tabel 12 – Keskmised hinnangud ajateenistuse erinevatele külgedele

	Keskmine	hea 4+5	Halb 1+2
Väljaõppe tase	3,81	67%	9%
Elamistingimused	3,82	65%	18%
Toitlustamine	4,08	76%	10%
Meditsiiniabi	3,83	63%	11%
Sportimisvõimalused	3,48	52%	24%
Suhted teiste ajateenijatega	4,32	89%	1%
Suhted ülematega	3,88	70%	5%
Võimalused vaba aja veetmiseks	3,01	35%	37%
Võimalused küllastada koduseid	3,85	68%	13%

reservväelased

Tabelis 13 on toodud keskmised hinnangud ajateenistuse erinevatele külgedele väeüksuste lõikes.

Tabel 13 – Hinnang teenistustingimustele väeüksuste lõikes

	Välja- õpe	Ela- mis- ting.	Toit	Medit- siin	Sport	Suhted teis- tega	Suhted ülema- tega	Vaba aeg	Kodus käi- mine
Viru	4,27	3,64	4,33	3,86	2,36	4,18	3,84	2,42	4,02
Suurtükiväe	3,69	4,44	3,79	3,85	3,62	4,18	4,09	3,27	4,15
Kuperjanovi	4,07	4,52	4,44	4,07	4,29	4,36	4,02	3,56	3,82
Õhutõrje	3,90	4,50	3,79	3,96	3,62	4,29	3,86	3,33	4,21
Pioneerid	3,67	4,00	4,50	3,61	3,33	4,28	3,83	2,83	3,94
Logistika	3,46	2,12	4,42	2,96	2,08	4,35	3,65	2,23	3,65
Vahi	3,62	2,45	2,60	3,60	3,24	4,33	3,86	2,63	3,71
Mereväe	3,27	2,73	3,73	3,73	3,36	4,36	3,91	2,73	3,55
Staabi-side	3,05	3,55	4,55	3,70	3,15	4,38	3,59	2,67	3,70
Muu	3,89	2,68	3,93	4,00	2,82	4,57	3,57	2,04	3,18
Kõik kokku:	3,81	3,82	4,08	3,83	3,48	4,32	3,88	3,01	3,85

Keskmete hinnangute põhjal ei maksa imeks panna, et noormeeste üks ihaldatuim teenistuspaik on Kuperjanovi pataljon: enamik keskmistest ulatub siin üle nelja palli.

Nurisemine vaba aja veetmise võimaluste üle kipub käima käsikäes kehvade elamistingimustega. Seal, kuhu on rajatud kaasaegsed kasarmud, on ka võimalused vaba aega sisustada paremini tagatud.

Kutsealuste küsitlusest selgus, millised eelseisva ajateenistuse küljed nende jaoks eriti olulised on. Väga suurt diferentseerumist siin ei esine: kõiki küsimustikus loetletud punkte peetakse väga või küllaltki oluliseks. „Väga oluliseks“ peetakse kõige enam meditsiiniabi olemasolu, toitlustamise kvaliteeti ja tasemel väljaõpet.

Tabel 14 - Ootused ajateenistuse erinevate külgede suhtes

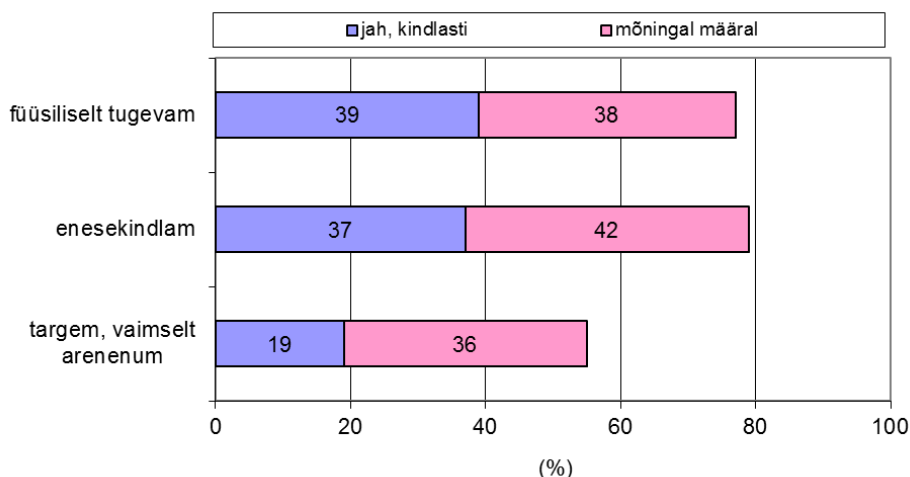
	väga oluline „5“	oluline „4“
Väljaõppe tase	69%	22%
Elamistingimused	60%	28%
Toitlustamine	71%	23%
Meditsiiniabi	72%	22%
Sportimisvõimalused	65%	25%
Suhted teiste ajateenijatega	60%	31%
Suhted ülematega	58%	31%
Võimalused vaba aja veetmiseks	60%	26%
Võimalused külastada koduseid	67%	19%

kutsealused

Ligi neli viiendikku ajateenistuse läbinutest tunneb ennast teenistusaja järel füüsiliselt tugevama (77%) ja enesekindlamana (79%), enam kui pooled (55%) ka targema ja vaimselt arenenumana.

Seda, et ajateenistus neid omadusi pole mõjutanud, leiab vaimse arengu puhul 21%, füüsilise tugevuse puhul 14% ja enesekindluse puhul 7 protsenti küsitletutest.

Joonis 9 – Ajateenistuse mõjust isiksuse arengule

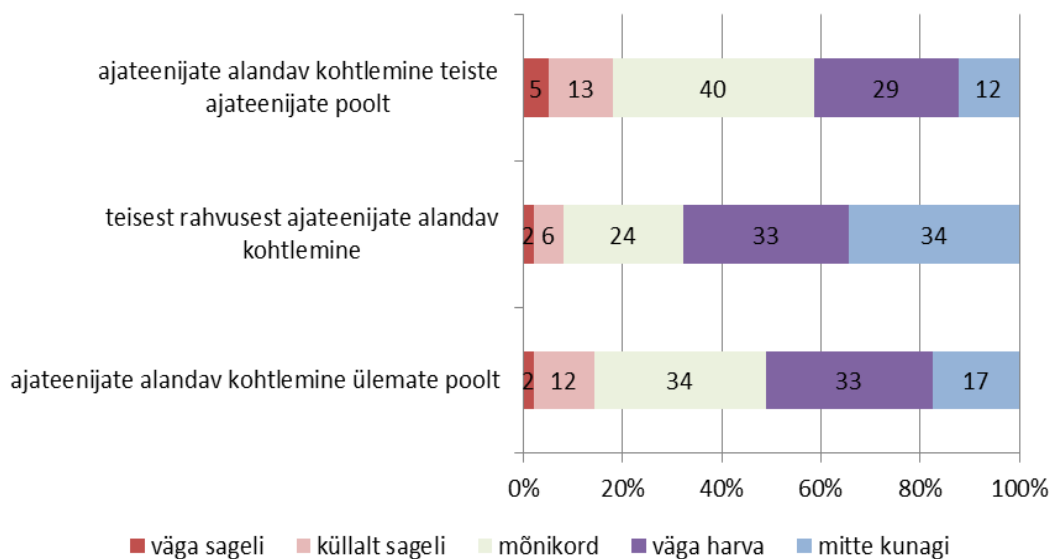
Põhiliste oskustena, mida ajateenistusest saadi, tõsteti esile eelkõige **füüsilist arengut ja rasketes oludes toimetulekut (13%)** ning **juhtimisoskuste paranemist (13%)**, **enesekindluse suurenemist** jm. isiksuse arengusse puutuvat (12%), **distsiplineerituse ja ajakasutuse parandamist (11%)**, **meeskonnatöö oskusi (10%)**. Erinevaid **sõjalisi oskusi** (relva käsitlemise ja kaardi lugemise oskus jms) nimetas 9%, **autojuhtimisoskuse** või selles kõrgema kategooria omandamist samuti 9%. Seitse protsenti küsitletuist tõi esile **paranenud stressitaluvuse**. Esmaabi andmise või parameedikute oskuste omandamist märkis oma vastustes 3 protsenti.

Määrustikuvälised suhted kaitseväes

Määrustikuvälised suhted ei ole kaitseväes levinud – seda võib järeltada juba eelmises küsimuses selgunud positiivsetest hinnangutest suhetele kaasajateenijatega.

Väga või küllalt sageli on olnud teisest rahvusest ajateenijate alandava kohtlemise tunnistajaks 8%, ajateenijate alandava kohtlemisega ülemate poolt 14% ning alandava kohtlemisega ajateenijate omavahelistes suhetes 18% reservväelastest. Mitte kunagi pole või on väga harva seda ette tulnud vastavalt 67%, 50% ja 41% arvates.

Joonis 10 – Määrustikuväliste suhete märkamisest kaitseväes

Ajateenistuse jooksul saadud karistustest

Kartseriga pidi ajateenistuse jooksul tutvust tegema vähem kui 1% küsitletuist. Neljandikule reservväelastest määrati ajateenistuse jooksul kord või paar korda karistuseks plaaniväline toimekond.

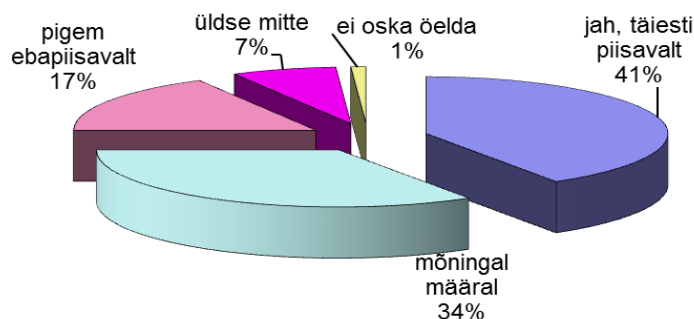
Muid karistusi sai kuni paaril korral 14% küsitletutest.

4 Teenistusest reservväelasena

Reservi arvatutelt küsiti, kas neid informeeriti piisavalt nende õigustest ja kohustustest reservväelasena ning kuidas nad suhtuvad reservväelaste õppekogunemisel osalemisse.

Piisavalt või mõningal määral sai reservväelase õiguste ja kohustuste kohta informatsiooni 75 protsenti küsitletutest, 17% väitis, et neid informeeriti ebapiisavalt ja 7% et üldse mitte.

Joonis 11 – Kas ajateenistusest lahkumisel anti piisavalt informatsiooni õigustest ja kohustustest reservväelasena?

Väeosade lõikes anti reservi arvatutele informatsiooni erinevalt (vt. tabel 15). Kõige halvem näib olevat olukord Pioneerpataljonis, kuid sellest üksusest oli vastajaid sedavõrd vähe (18), et juhusliku vea tõenäosus on suur. Sarnaselt eelmise aastaga suhtuvad reservi arvatute informeerimisse pealiskaudselt Õhutõrjepataljon ja Logistikapataljon. Punase laterna rollist on pääsenud aga Mereväebaas, kus eelmisel aastal oli informeerimata jäänute osakaal 82%.

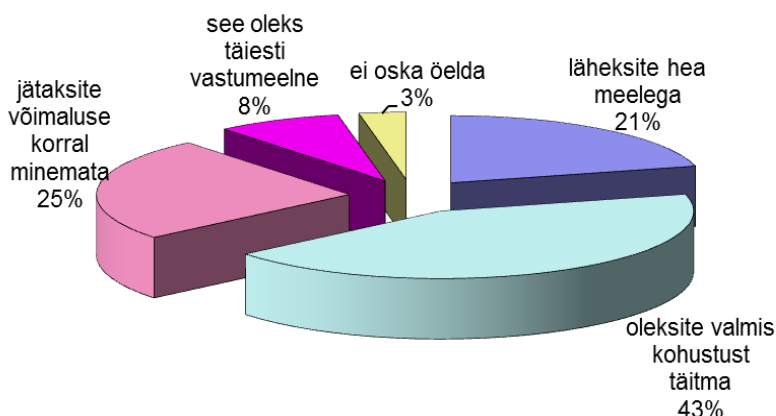
Tabel 15 - Kas ajateenistusest lahkumisel anti informatsiooni ...

	KÕIK	Staabi- ja sidepataljon	Vahipataljon	Viru jalaväepataljon	Kuperjanovi jalaväepataljon	Suurtükiväepataljon	Õhutõrjepataljon	Pioneeripataljon	Logistikapataljon	Mereväebaas
täiesti piisavalt	41%	28%	45%	42%	50%	44%	35%	22%	33%	36%
mõningal määral	34%	43%	38%	40%	34%	41%	29%	22%	30%	36%
ebapiisavalt või üldse mitte	24%	28%	14%	18%	14%	15%	37%	56%	38%	27%

Valmisolek reservväelaste õppekogunemisel osaleda on eelmise aastaga võrreldes oluliselt vähenenud, tulemused sarnanevad pigem 2007. aastaga. On ju üsna ootuspärane, et kui jääb madalamaks rahulolu ajateenistuses viibitud ajaga, siis kahaneb ka motivatsioon tulevikus õppekogunemistel osalemiseks (joonis 12).

Mida noorem on vastaja, sest meelsamini on ta valmis õppekogunemistel osalema: kuni 20 aastastest läheks sinna hea meelega 33%, üle 22-aastastest 16 protsenti.

Joonis 12 – Kui Teid mõne aja pärast kutsutakse reservväelaste õppekogunemisele, siis kas Te ...

Kõige vastumeelsem oleks õppekogunemisele minek Staabi- ja Sidepataljonis ja Logistikapataljoni teeninud reservväelastele. Keskmisest positiivsemalt suhtuvad õppekogunemistesse Õhutõrjepataljonis, Suurtükiväepataljonis, Viru jalaväepataljonis ja Kuperjanovi pataljonis teeninud reservväelased.

Tabel 16 – Valmisolek reservväelaste õppekogunemisel osalemiseks

	Staabi- ja sidepataljon	Vahipataljon	Viru jalaväepataljon	Kuperjanovi jalaväepataljon	Suurtükiväepataljon	Õhutõrjepataljon	Pioneeripataljon	Logistikapataljon	Mereväebaas
Läheksite hea meelega	10%	10%	29%	33%	18%	25%	6%	0%	18%
Oleksite valmis kohustust täitma	45%	50%	40%	32%	56%	48%	61%	44%	45%
Jätaksite võimaluse korral minemata	30%	29%	24%	26%	18%	13%	33%	44%	27%
See oleks täiesti vastumeelne	15%	10%	7%	5%	3%	10%	0%	7%	9%

Valmisolek reservõppekogunemistel osaleda on seotud üldise rahuloluga ajateenistusega. Nende seas, kes ei jäänud oma ajateenistusega rahule, on reservõppekogunemiste suhtes ka rohkem negatiivselt meelestatud vastajaid.

Tabel 17 – Valmisolek reservväelaste õppekogunemisel osalemiseks

	Kõik	jäi ajateenistusega rahule	ei jäänud ajateenistusega rahule
Läheksite hea meelega	21%	28%	8%
Oleksite valmis kohustust täitma	43%	48%	30%
Jätaksite võimaluse korral minemata	25%	17%	42%
See oleks täiesti vastumeelne	8%	3%	17%
Ei oska öelda	3%	2%	3%

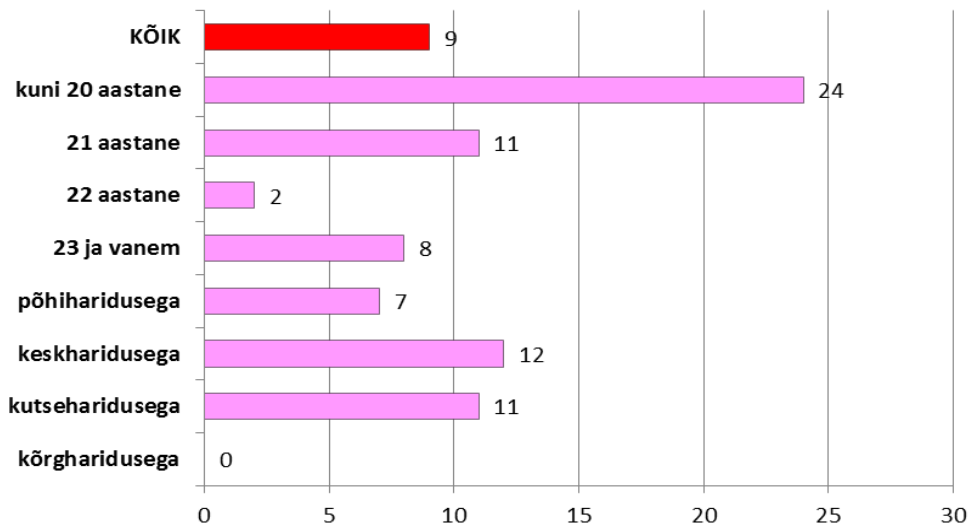
5 Valmisolek teenistuseks elukutselise kaitsevaelasena

48 protsendile ajateenistusest reservi läinud noormeestest tehti ettepanek jätkata kaitsevaelasena lepingulises teenistuses. Neist, kellele ettepanek tehti, reageeris üheksa protsenti sellele positiivselt (muidugi tuleb arvestada asjaoluga, et tõenäoliselt oli nende ajateenistuse läbinute seas, kes jätkasid teenistust kaitseväes, küsimustikule vastanute osakaal suurem).

Nõustujate osakaal on suurem nooremas vanusegrupis (19-20 aastastest nõustus 24%) ning kesk- ja kutseharidusega noormeeste seas (11%), kellele tehti ka sagedamini sellekohane ettepanek. Kõrgharidusega vastanute sest ettepanekule positiivselt reageerinuid ei olnud.

Joonis 13 – Vastasid jaatavalt ettepanekule jätkata teenistust kaitseväes

/48 protsendist, kellele tehti vastav ettepanek/

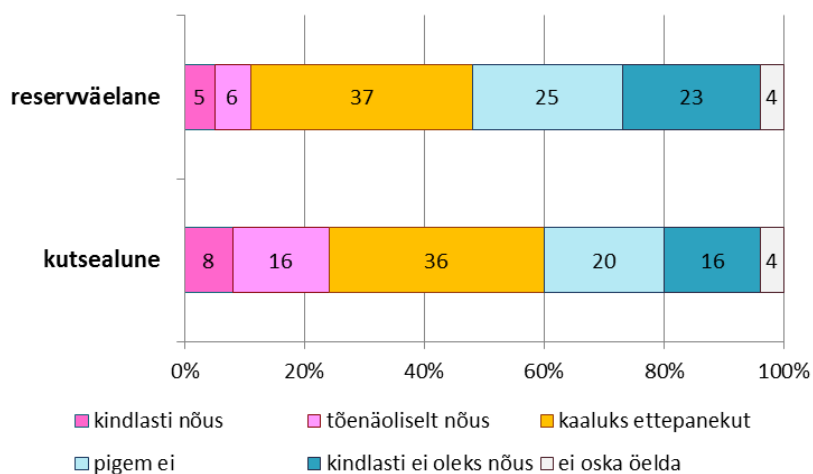

Kõigilt küsitletutelt (ka kutsealustelt) küsiti aga, kuidas nad reageeriksid, kui neile tehtaks ettepanek pärast ajateenistuse läbimist jätkata teenistust elukutselise kaitsevaelasena. Kui varasematel aastatel on elukutseliseks kaitsevaelaseks soovivate noormeeste protsent olnud nii ajateenistuse läbinud kui ka sinna alles siirduvate noormeeste seas enam vähem võrdne, siis sel aastal oli erinevus märgatav.

Kutsealuste seas oli 8 protsenti neid, kes sellise ettepanekuga kindlasti ja 16% neid, kes tõenäoliselt nõustuks. Reservväelaste seas olid vastavad protsendid 5% ja 6%. Sõltuvalt pakutavatest tingimustest oleks nõus kaitsevaelase ametit kaaluma 36% kutsealustest ja 37% reservväelastest (joonis 14).

Keskmisest enam on kutseliseks kaitsevaelaseks soovijaid venekeelsete, alla 20 aastaste ja põhiharidusega vastanute seas. Kutsealustest oleks ettepanekuga kindlasti nõus vastavalt 16% venelastest, 13% alla 20-aastastest ja 16% põhiharidusega vastanutest. Reservväelaste hulgas vastavalt 10% venelastest, 10% alla 20-aastastest ja 13% põhiharidusega vastanutest.

Joonis 14 – Suhtumine teenistusse elukutselise kaitsevaelasena

Et teada saada, mis võiks olla kutselise kaitsevaelasena teenimise motivaatorid, paluti küsitletutel viiepallisel skaalal hinnata erinevate tingimuste olulisust, mis võiks neid positiivse otsuse tegemisel mõjutada. Toome allpool ära hinnanguskaala keskmised eraldi nende vastajate jaoks, kes oleks kindlasti või tõenäoliselt valmis kutseliseks sõjaväelaseks saama ja nende jaoks, kes kaaluksid sellist otsust sõltuvalt pakutavatest tingimustest.

Tabel 18 - Millised on Teie jaoks olulised tingimused, et nõustuksite teenima elukutselise kaitsevaelasena?

	Kõik	Nõustuks kindlasti v. tõenäoliselt	Nõustuks sõltuvalt pakutavatest tingimustest
Võimekad ja mõistlikud ülemused	4,51	4,62	4,64
Keskmisest suurem teenistustasu	4,50	4,53	4,57
Head suhted teenistuskaaslastega	4,47	4,63	4,54
Karjäärivõimalused	4,42	4,73	4,51
Võimalused enesetäiendamiseks	4,40	4,67	4,51
Head elamistingimused	4,39	4,36	4,46
Eripension	4,31	4,29	4,42
Võimalused sisukaks vaba aja veetmiseks	4,23	4,20	4,29
Paindlikud lepingutingimused	4,03	3,84	4,09
Pikk puhkus	3,82	3,68	3,87
Osalemine välismissioonidel	3,38	3,97	3,42

Näeme tabelist, et kui kutselise sõjaväelase karjäärile orienteeritud noormeeste jaoks on selle töö juures keskmisest olulisemad enesearendamise, kaitsevaelise karjääri ja meeskonnavaimuga seotud väärtused, siis need, kes lähtuksid kaitsevaelase elukutse valikul pakutavatest tingimustest, tähtsustavad rohkem materiaalseid tegureid: paindlikke lepingutingimusi, eripensionit, pikka puhkust ja häid elamistingimusi.

Uuringus esitati küsimus ka noormeeste huvi kohta omandada sõjaväelist haridust, asuda teenima kutselise kaitseväelasena või osaleda välismissioonidel. Vastused nendele küsimustele on positiivsemad kui reaktsioon eelnevalt vaadeldud otsesele ettepanekule asuda teenima kutselise kaitseväelasena (huvitatus pole nii konkreetne kui valmisoleku väljendamine teenistusse asumiseks).

Oleme tabelis 19 reservväelaste poolt antud vastuste kõrvale paigutanud ka sama kontingendi poolt aasta varem (ehk siis 2010. aasta kutsealuste poolt) antud vastused. Näeme, et kutsealuste poolt väljendati nii aasta tagasi kui ka sel aastal suuremat huvi õppima asumise ja kutselise kaitseväelasena teenimise vastu kui tehakse aasta hiljem reservi arvatuna. Sellest ei maksa siiski teha järeldust, et praktiline kaitseväekogemus noorte indu jahutab. Võimalik, et kutsalusena küsitlusele vastates üritab osa küsitletavaid oma valmisolekut ka suuremana näidata – tulevad ju need küsimustikud Kaitseressursside Ameti poolt saadetuna ning noormehed võivad oletada, et vastused võivad avaldada mõju nende eesseisvale ajateenistusele.

Reservväelaste poolt antud vastuseid võib selles mõtte võtta rohkem tõepärastena ning tõepoolest – siin näeme ka selget seost eelnevates küsimustes väljendatud valmisoleku vahel jätkata teenistust kutselise sõjaväelasena ning valmisoleku vahel asuda õppima sõjalistesse õppeasutustesse.

Ent kindlasti tasub sõjalise hariduse omandamise võimalusi juba kutsealustele paremini tutvustada ning selle vastu huvi ilmutanutel ajateenistuse vältel silm peal hoida.

Tabel 19 - Kas Te oleksite huvitatud ...

	Kõik vastajad	Reservväelased 2011	Kutsealused 2010	Kutsealused 2011
Sõjaväelise kõrghariduse omandamisest Kõrgemas Sõjakoolis				
jah, kindlasti	10%	4%	9%	11%
jah, võib-olla	20%	15%	23%	22%
raske öelda/vastamata	30%	22%	33%	33%
pigem ei või kindlasti mitte	40%	59%	35%	34%
Sõjaväelise kutsehariduse omandamisest Kaitseväe Lahingukoolis				
jah, kindlasti	7%	4%	6%	8%
jah, võib-olla	20%	12%	24%	22%
raske öelda	29%	19%	33%	33%
pigem ei või kindlasti mitte	44%	65%	37%	37%
Teenistusse asumisest Scoutspataljoni				
jah, kindlasti	12%	7%	7%	9%
jah, võib-olla	21%	16%	20%	22%
raske öelda	22%	17%	32%	30%
pigem ei või kindlasti mitte	44%	60%	41%	39%
Osalemisest välismissioonil				
jah, kindlasti	9%	9%	13%	14%
jah, võib-olla	21%	17%	23%	23%
raske öelda	26%	17%	24%	24%
pigem ei või kindlasti mitte	44%	57%	40%	39%

Nii nagu kutselise kaitsevaelasena teenistuse jätkamiseks on kõige enam valmis põhiharidusega ja nooremaste vanusegruppi kuuluvad noormehed ning vähem kõrgharidusega ja vanemad, nii jagunevad ka vastused huvitatuselt sõjaväelise hariduse omandamise ning Scoutspataljonis ja välismissioonidel teenimise vastu madalama haridusega ja nooremaste vastajate kasuks.

Arvamused Kõrgemast Sõjakoolist

Küsimustikus esitatud kuuest väitest viiega nõustus enamik vastanutest. Leitakse, et Kõrgem Sõjakool annab väga hea juhtimisalase kõrghariduse ja lisaks praktilised teadmised militaarvaldkonnast, on üks paljudest rakenduskõrgkoolidest, mis annab hariduse, mida saab rakendada nii militaarvaldkonnas kui ka tsiviilühiskonnas ning on heade õppevahendite ja õppetingimustega. Enamik jagab ka ettekujutust, et tegemist on range distsipliiniga kooliga. Küllap seetõttu saab kõige vähem pooldajaid väide, et kool sobib ka neile, kellel pole plaanis saada kutseliseks kaitsevaelaseks. Viimase väite puhul oli nõustujaid ja mittenõustujaid ligikaudu võrdselt.

Tabel 20 – Nõustumine väidetega Kõrgema Sõjakooli kohta

Kõrgem Sõjakool ...	Keskmine	Nõus „4“ v. „5“	Ei ole nõus „1“ v. „2“
... annab väga hea juhtimisalase kõrghariduse ja praktilised teadmised militaarvaldkonnast	4,03	69%	5%
... on üks paljude rakendus-kõrgkoolide hulgas	3,88	60%	7%
... on väga heade õppevahendite ja -tingimustega kõrgkool	3,67	52%	7%
... annab hariduse, mida on võimalik rakendada nii militaarvaldkonnades kui ka tsiviilühiskonnas	3,64	54%	12%
...on range distsipliiniga militaarne kool	3,64	53%	9%
...sobib ka neile, kel ei ole kindlat plaani saada elukutseliseks kaitsevaelaseks	2,96	29%	32%

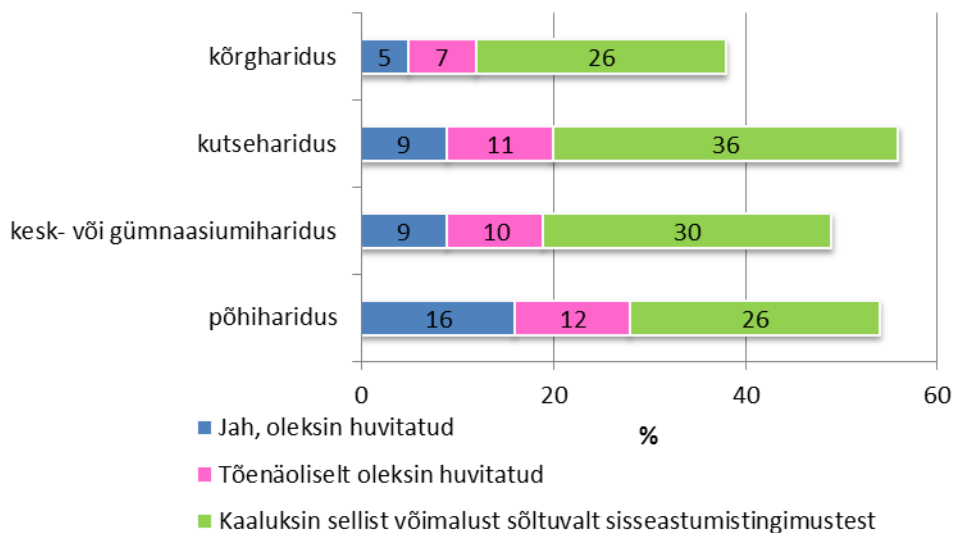
Täiendavalt esitati kaitsevälise hariduse kohta järgmine küsimus:

Kas Teie oleksite huvitatud ajateenistuse läbimise ja tsiviilkõrghariduse lõpetamise järel ohvitseri väljaõppe ja auastme omandamisest aastase täiendkursuse raames Kõrgemas Sõjakoolis?

Ehkki kindlasti või tõenäoliselt oleks sellisest võimalusest huvitatud 19% küsitletutest (20% kutsealustest ja 15% reservväelastest), siis on ka siin suurema huvitatuse väljendajateks põhiharidusega noormehed (28%), kellel tsiviilkõrghariduse omandamiseni veel üsna pikk tee käia.

Kõrgharidusega noormeestest, kellele selline võimalus eelkõige suunatud on, väljendas selle vastu huvi vaid 12%.

Joonis 15 – Huvi aastase täiendkursuse vastu pärast tsiviilkõrghariduse omandamist ja ajateenistuse läbimist

Küsimustikus oli antud võimalus ka lahtises vastuses kirja panna, mis põhjustel noormehed oleks valmis hakkama elukutseliseks kaitseväliseks ja mis põhjusel nad selleks ei hakkaks.

Mahukas tekstiline materjal nõuab täiesti eraldi analüüsi, hetkel on nende vastuste väljatrükiid paigutatud aruande lisse 3.

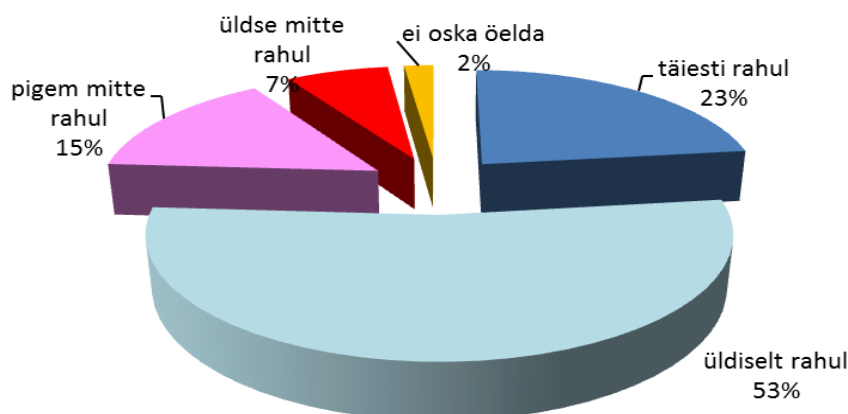
6 Hinnangud ajateenistusse kutsumisele ja suhtlemine KRA-ga

Ajateenistusse kutsumisele eelnevad kutsealuse kontaktid Kaitseressursside Ametiga ning arstliku komisjoni läbimine. Palusime küsitlajatelt hinnanguid ajateenistuseelsetele kontaktidele nende institutsioonidega.

Hinnangud Kaitseressursside Ametile

Valdav enamus küsitletutest hindavad KRA tegevust ajateenistusse kutsumisel positiivselt. Täiesti rahule jäi sellega 23 protsenti (aasta tagasi 22%), üldiselt rahule 53 protsenti (54%) küsitletutest. Kutsealuste ja reservväelaste hinnangutes olulist erinevust ei olnud: kutsealustest jäi täiesti või üldiselt rahule 75 protsenti, reservväelastest 77 protsenti.

Joonis 16 – Rahulolu ajateenistusse kutsumise korraldusega

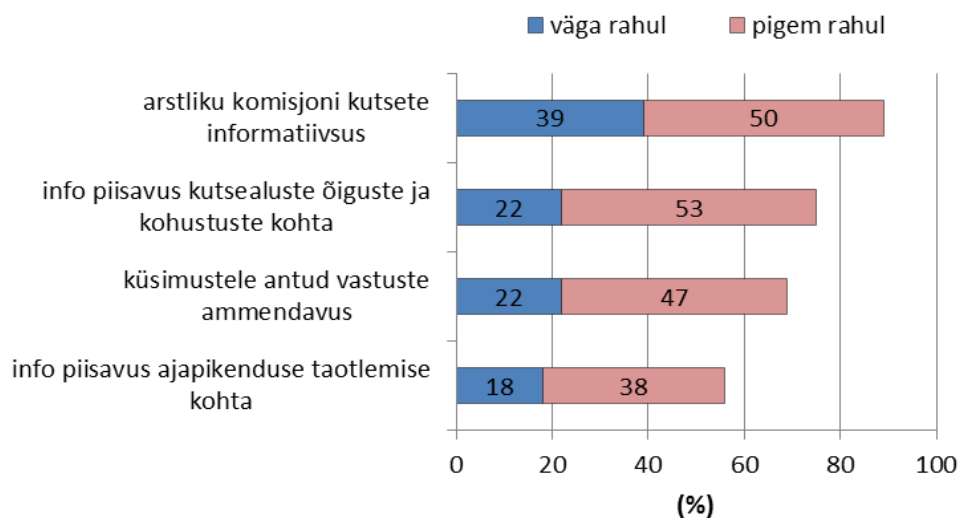
Rahulolu KRA-ga on kahtlemata tihedalt seotud sellega, kuidas hinnangu andja ise ajateenistusse suhtub. Neist, kes läksid ajateenistusse meeleldi, oli KRA tegevusega rahul 89%, kes läksid ajateenistusse kohusetundest – 82%; neist, kes oleks meelsamini minemata jätnud 58% ja neist, kelle jaoks ajateenistus on vastumeelne – vaid 23%.

Rahulolu ajateenistusse kutsumise üksikute aspektidega on kujutatud joonisel 17.

Rahulolunäitajad on üsna stabiilsed – statistilised erinevused kahel järjestikusel aastal KRA-ga kokku puutunud kutsealuste ja reservväelaste hinnangutes puuduvad.

Kõrgemaid hinnanguid pälvib arstliku komisjoni kutsete informatiivsus (väga heaks hindas selle 39% ja pigem heaks 50%); madalamaid info ajapikenduse taotlemise võimaluste kohta (vastavalt 18% ja 38%).

Joonis 17 – Rahulolu ajateenistusse kutsumise korralduse erinevate aspektidega

Kui vaadelda rahulolu üksikaspektidele üldise rahulolu lõikes KRA tegevusega, siis selgub, et **kõige enam mõjutab üldrahulolu info piisavus ajapikenduse taotlemise kohta ja küsimustele antud vastuste ammendavus**. Just nende kahe aspekti suhtes väljendasid suuremat rahulolematust need, kes KRA tegevusega tervikuna rahul ei olnud (vt. tabel 21).

Tabel 21 – Rahulolu ajateenistusse kutsumise korralduse erinevate aspektidega
/üldrahulolu lõikes; väga rahul + pigem rahul/

	Kõik		Täiesti rahul KRA tegevusega		Üldiselt rahul KRA tegevusega		Ei ole rahul KRA tegevusega	
	Kutsealune	reserv	Kutsealune	reserv	Kutsealune	reserv	Kutsealune	reserv
info piisavus ajapikenduse taotlemise kohta	55%	58%	71%	83%	59%	55%	29%	43%
küsimustele antud vastuste ammendavus	68%	71%	86%	88%	73%	79%	39%	38%
info piisavus kutsealuste õiguste ja kohustuste kohta	75%	74%	89%	88%	81%	80%	53%	47%
arstliku komisjoni kutsete informatiivsus	89%	88%	99%	99%	93%	94%	70%	70%

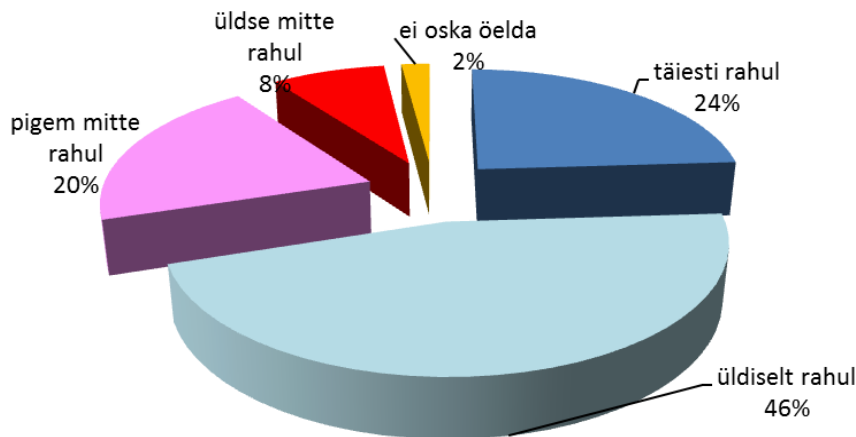
Need, kes ei ole rahul KRA tegevusega tervikuna, annavad kõige kriitilisemaid hinnanguid info piisavusele ajapikenduse taotlemise kohta ja oma küsimustele antud vastuste ammendavusele.

Rahulolu arstliku komisjoni tööga

Ka rahulolu arstliku komisjoni tööga on jäänud samale tasemele kui eelmisel aastal: arstliku komisjoni tööga jäi rahule 70 protsenti küsitletutest (eelmisel aastal 69%), sealhulgas 24 protsenti oli sellega väga ja 46 protsenti pigem rahul.

Kutsealustest jäi arstliku komisjoniga rahule 71 protsenti, reservväelastest 66 protsenti. Rahulolematuid oli vastavalt 27 ja 32 protsenti.

Joonis 18 – Rahulolu arstliku komisjoni tööga.

Hinnang arstliku komisjoni tööle sõltub olulisel määral sellest, milline on vastaja suhtumine ajateenistusse minekusse.

Neist, kes suhtusid ajateenistusse minekusse positiivselt, hindab arstliku komisjoni töö heaks 84%; neist, kes läksid ajateenistusse kohusetundest – 74%, neist, kes oleks võimalusel minemata jätnud või läksid ajateenistusse vastumeelselt - 50%.

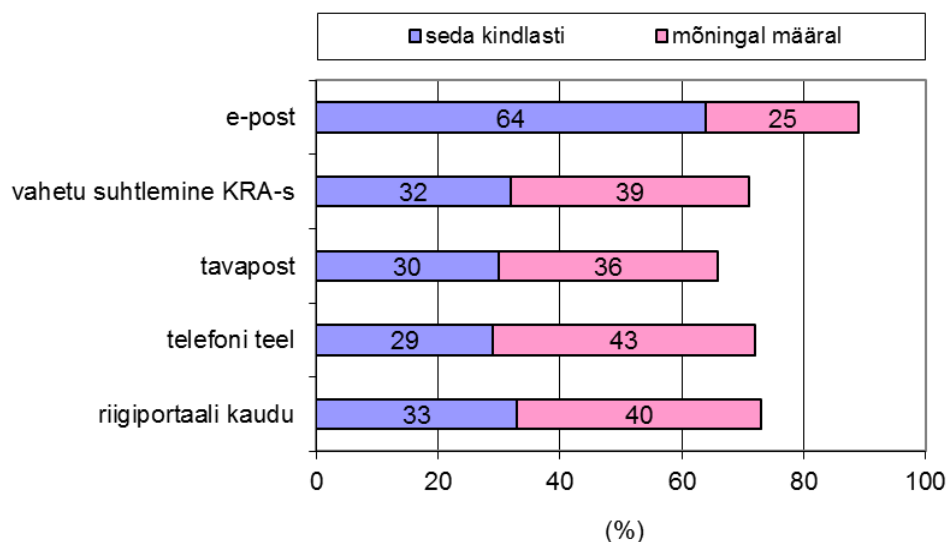
Küsitlusele oli lisatud ka küsimus arstlikus komisjonis toimunud kutsesobivuse testimise kohta, mille põhjal määratakse ajateenistusse kutsumise aega. Enam kui kolme neljandiku jaoks küsitletutest oli see protseduur arusaadav, pigem või täiesti arusaamatuks jäi see 18 protsendile.

Aastaga on toimunud mõneprotsendiline paranemine, mida kinnitab ka kutsealuste positiivsem hinnang testimisele võrreldes reservväelastega viimastest ei saanud protseduurist aru 26%, kutsealustest 16%.

Suhtlemine Kaitseressursside Ametiga

Tänaste noorte jaoks on kahtlemata eelistavamaks suhtluskanaliks e-post, erandiks pole siin ka suhtlus Kaitseressursside Ametiga. Ülejäänud võimalikud suhtluskanalid on enam-vähem võrdse osatähtsusega (joonis 19).

Joonis 19 – Milliseid võimalusi KRA—ga suhtlemisel Te eelistate?

Järjest kasvab e-posti ja riigiportaali olulisus suhtluskanalina, kahanemas on tavaposti osatähtsus. Ootus riigiportaali ja e-posti kaudu suhtlemiseks on keskmisest enam levinud kõrgharidusega ja gümnaasiumiharidusega kutsealuste ja reservväelaste hulgas, vähem põhi- ja kutseharidusega vastajate seas.

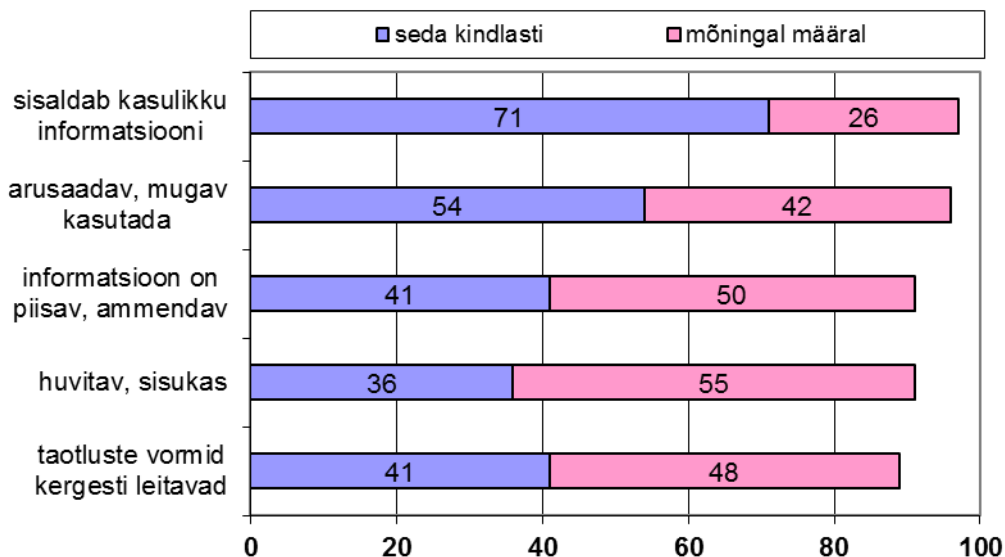
Üheks oluliseks probleemiks on riigiportaali vähene kasutatavus venekeelsete kutsealuste hulgas. Kui eesti emakeelega kutsealustest eelistab kindlasti riigiportaali kasutada 33%, siis venekeelsetest noortest vaid 16%. Tõenäoliselt on venekeelse elanikkonna hulgas teadlikkus riigiportaali kasutamisevõimalusest üsna madal, sealhulgas ei teata, et riigiportaali saab kasutada ka vene keeles.

KRA veebileht

Kaitseressursside Ameti veebilehte on külastanud 80 protsenti küsitletutest, sealhulgas reservi arvatutest 87% ja kutsealustest 78%. Ka siin on selge erinevus eesti- ja venekeelsete vastajate vahel: venekeelsetest kutsealustest on KRA veebilehte külastanud vaid 66%. Reservväelaste puhul on vahe väiksem (eestlaste seas on veebilehte külastajaid vaid nelja protsendi võrra enam) – ilmselt on ajateenistuse läbinute eesti keele oskus juba sedavõrd hea, et eestikeelne veebikeskkond ei tekita enam probleeme.

Hinnangud veebilehele on positiivsed – nende põhjal võib väita, et veebileht täidab oma ülesanded, andes kasulikku ja ammendavat informatsiooni, olles arusaadav ja mugav kasutada, sealt on taotluste vormid kergesti leitavad (joonis 20).

Võrreldes eelmiste küsitlustega on hinnangud jäänud peaaegu samaks.

Joonis 20 – Kuidas Te hindate KRA veebilehte? /küllastajate hinnangud/

Küsitlertel paluti omalt poolt lisada ettepanekuid, millega võiks KRA veebilehte täiendada. Ettepanekuid tegi üle 300 vastaja. Paljud ettepanekud olid oma sisult vastuolulised: ühelt poolt oodati suuremat arusaadavaust, erinevate vormid lihtsamat kättesaadavust; teiselt poolt sooviti oluliselt rohkem informatsiooni, pilte, videoid, ajateenijate blogisid, reservväelaste mäletusi jms. Nende ettepanekute täitmine eeldaks sisukate veebilehtede arendamist väeosa tasandil ja nende linkimist KRA veebiga. Lisaks soovitakse veel, et info oleks kättesaadav ka vene keeles ning et käivituks foorum.

Vastanute poolt lisatud ettepanekute väljatrükk on esitatud käesoleva aruande lisa 3.

7 Infoallikad ja infovajadused enne ajateenistusse minekut

Oma informeeritust enne ajateenistusse minekut hindavad kõrgemaks ajateenistusse alles siirduvad kutsealused ning kehvemaks ajateenistuse läbinud reservväelased. Informeeritust pidas heaks või väga heaks 62% kutsealustest ja 49% reservväelastest. Halvaks või väga halvaks pidas informeeritust kolmandik kutsealustest ja 47% reservväelastest.

Tabel 22 - Milline oli informeeritus elu- ja teenistustingimuste kohta enne ajateenistust?

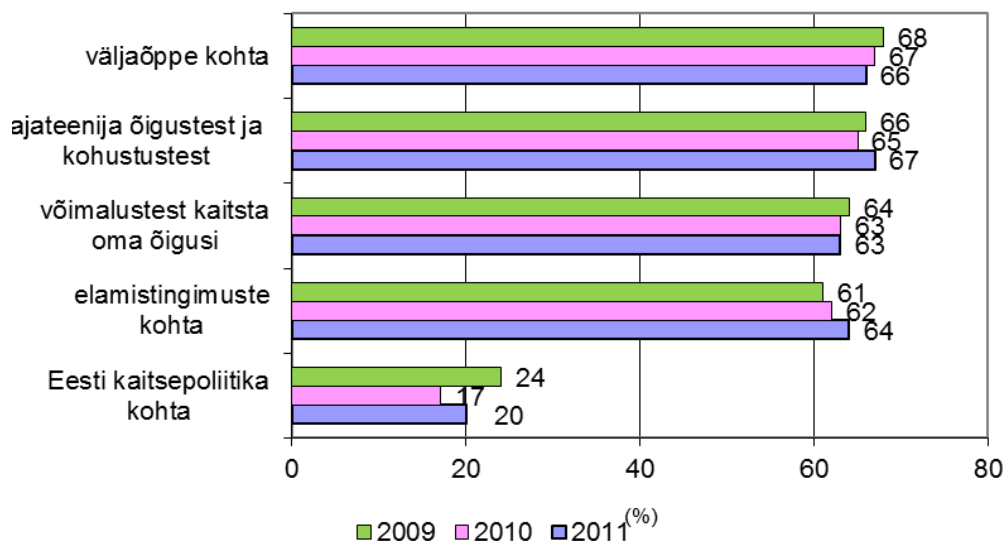
	Kõik vastajad	Reservväelased 2011	Kutsealused 2010	Kutsealused 2011
Väga hea	9%	6%	10%	9%
Pigem hea	52%	43%	55%	53%
Pigem halb	27%	34%	24%	28%
Väga halb	8%	13%	6%	4%
Ei oska öelda	5%	5%	5%	5%

Näeme, et aasta tagasi vastanud kutsealused (ehk siis sama kontingent, kes seekord andis vastuseid juba reservväelastena) hindasid oma informeeritust ligikaudu sama kõrgelt kui tänavused kutsealused. Seega võib öelda, et **tegelik kaitseväe-elu kogemus laseb tagantjärele paista oma eelnevat informeeritust pigem väiksemana**. Küllap tuleb ajateenistuses ette olukordi, milleks ei olda ette valmistatud, mille kohta eelnev teave puudub.

Kõrgemaks hindavad oma informeeritust noormehed, kes läksid ajateenistusse hea meelega (väga heaks või heaks hindab informeerituse 75%), madalamaks need, kes parema meelega poleks ajateenistusse läinud (44%) või kes läksid sinna täiesti vastu tahtmist (42%).

Küsisime ka seda, mille kohta tahetakse infot enne ajateenistusse minekut saada. Info-ootused on püsinud aastate lõikes peaaegu muutumatutena. Huvitatud ollakse praktiliselt kõigest, mis puudutab otseselt eelseisvat ajateenistust: väljaõppe kohta, ajateenija õiguste ja kohustuste kohta, ajateenija võimaluste kohta kaitsta oma õigusi ning elamistingimuste kohta kaitseväes. Vähemoluliseks peetakse info andmist Eesti kaitsepoliitika kohta (joonis 21).

Joonis 21 – Mille kohta oleksite soovinud enne ajateenistusse minekut saada rohkem informatsiooni? (seda kindlasti)

Reservi arvatutel paluti oma kogemusele tuginedes lahtise vastusena kirja panna, millisest infost neil endal teenistusse asumisel vajaka jäi. Vastustest selgub, et eelkõige jäi puudu **informatsioonist ajateenistuse üldise korralduse ja väljaõppe sisu kohta** (16% vastanutest). Rohkem soovitaks saada infot erinevate väeosade väljaõppe profiili kohta ning seal õpitavate sõjaliste erialade kohta, millega seostub ka soov saada võimalus oma teenistuspaiga valikul ise rohkem kaasa rääkida. Kindlasti oleks ajateenija motivatsioon kõrgem, kui ta saaks ettevalmistuse valdkonnas, mis teda ennast rohkem huvitab.

Endiselt paistab valitsevat suur segadus selle osas, **mida võib ajateenistusse minnes kaasa võtta** – sellekohast info vajaks 13%. Ehkki Kaitseressursside Amet edastab kutsealustele kaasavõetavate asjade kohta teavet kaitseministri määruse põhjal, siis küsitluse tulemustest jääb mulje, et erinevates väeosades valitsevad selles osas ometi erinevad reeglid. Kuna info nappus selles küsimuses on ilmsiks tulnud ka varasemates küsitlustulemustes, oleks viimane aeg siin kord majja lüüa ning väeosade nõudmisi ja reegleid ühtlustada.

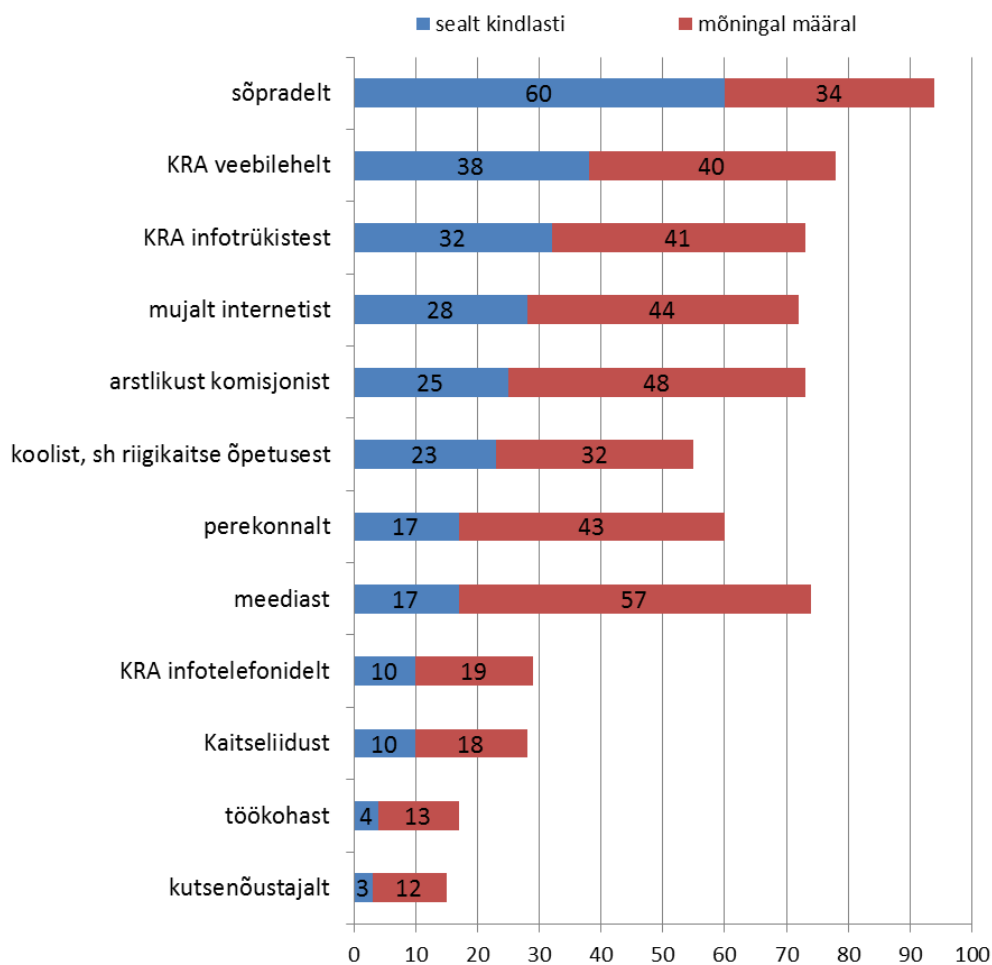
10 protsenti reservväelastest oleks soovinud rohkem infot **ajateenija õiguste kohta ning võimaluste kohta oma õigusi kaitsta**.

9 protsenti oleks soovinud rohkem teada **üldisest elukorraldusest, elamistingimustest ja päevaplaanist, mis ajateenistuses ees ootab**.

Peamiseks infokanaliks, millest ajateenistuse kohta informatsiooni saadakse, on **sõbrad**. Sealt ammutab informatsiooni kindlasti 60% ja mõningal määral 34% küsitletutest. Olulisuselt järgmistel kohtadel on **Kaitseressursside Ameti poolt jagatav info: veebileht ja infotrükised**. (vt. joonis 22).

Joonis 22 – Millistest infoallikatest saite enne ajateenistusse minemist informatsiooni?

Neile, kes õppisid koolis riigikaitseõpetust, on kool infoallikana kindlasti oluline 48% ja mõningal määral oluline 36% jaoks. Seega jõuab riigikaitseõpetus selle sihtgrupi jaoks olulisuselt sõpradele üsna lähedale (vastavalt 58% ja 36%), edestades ka KRA veebilehte (38% ja 41%).

Kaitseliidu liikmete jaoks on infoallikana olulisel kohal ka mõistagi Kaitseliit: sealt on saanud kindlasti informatsiooni 58% ja mõningal määral 18%.

Seda, milliste infoallikate kaudu infot ajateenistusse kutsututele **tuleks anda**, mõõtsime küsitluses viiepallisel skaalal, kus „5“ tähistas vastust „selle kaudu kindlasti“ ja „1“ – „selle kaudu küll mitte“.

Kolmeks kõige olulisemaks infokanaliks on **Kaitseressursside Ameti veebileht, elektronposti saatmine kutsealustele ja info saatmine tavaposti kasutades**. Seejuures veebileht ja e-posti kasutamine on aja jooksul muutunud järjest olulisemaks, tavaposti tähtsus aga kahaneb.

42 protsenti peab väga oluliseks ka riigikaitseõpetuse tunde, kolmandik kohtumisi koolis kaitseväelastega. Ajalehti, raadiot ja TV-d ei peeta eriti sobivateks infokandjateks ajateenistusse kutsututele teabe andmisel, kõige vähem soovitakse ajateenistuse kohta infot saada Interneti sotsiaalvõrgustike kaudu, ehkki ka selle kanali olulisus on võrreldes eelmise aastaga kasvanud (tabel 23).

Tabel 23 – Milliste infoallikate kaudu tuleks anda informatsiooni?

	Keskmine olulisus	Selle kaudu kindlasti („5“)
Kaitseressursside Ameti veebileht	4,17	50%
Info saatmine elektronposti teel	4,10	48%
Info saatmine kutsealusele tavaposti teel	4,05	50%
Riigikaitseõpetus koolis	3,88	42%
Kohtumised koolis kaitseväelastega	3,84	35%
Televisioon	3,51	23%
Kohtumised koolis KRA töötajatega	3,41	21%
Ajalehed	3,33	17%
Raadio	3,04	13%
Sotsiaalvõrgustikud	2,96	20%

8 Värbamiskeskuse töötajate esinemised koolides ja väeüksustes

Värbamiskeskuse töötajate esinemistega koolides on kokku puutunud 29% kutsealustest ning väeosades 73% reservväelastest. Aasta tagasi olid need arvud 46% ja 76%. Kuna Värbamiskeskuse andmetel ei ole koolides esinemiste osakaal tegelikkuses vähemaks jäänud, siis on raske hinnata sellise languse põhjust. Tõenäoliselt tuleb põhjust otsida vastanute koosseisust – võimalik, et küsitletute hulka on sattunud vähem noormehi nendest koolidest, kus esitlused aset leidsid.

Samal ajal on just **kutsealuste hinnangud Värbamiskeskuse töötajate esinemistele aastaga pisut tõusnud.**

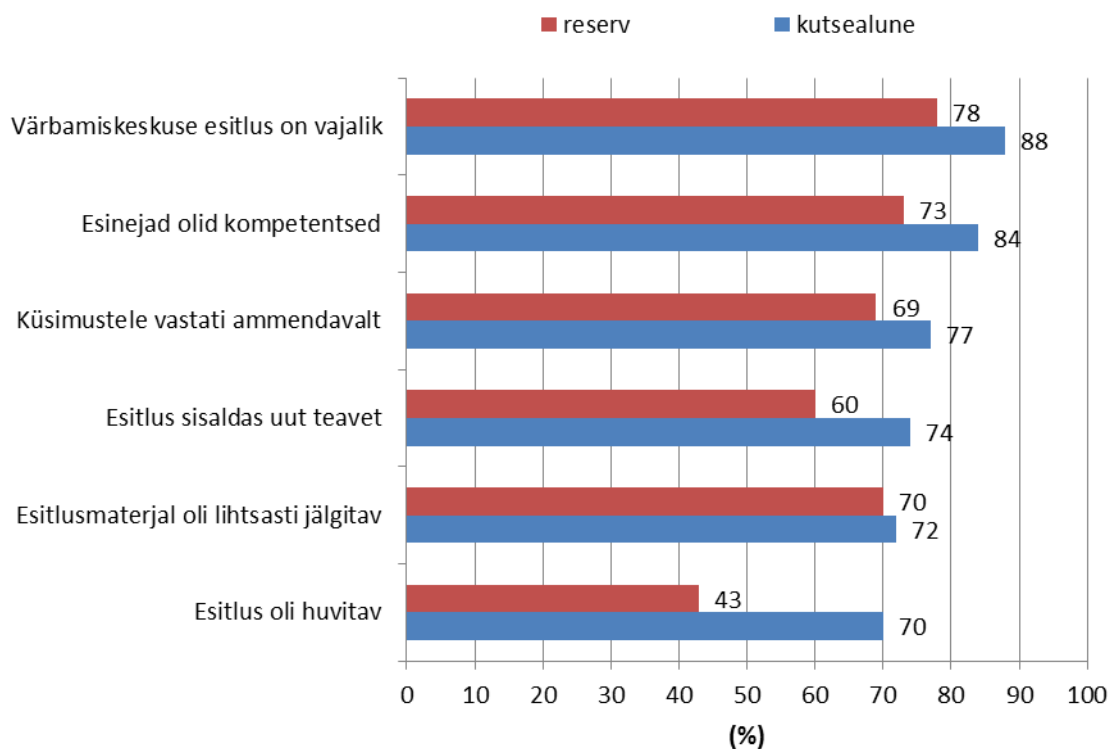
Enamik vastanutest peab esinejaid kompetentseteks, esitlust informatiivseks ja lihtsasti jälgitavaks. Ka esitluse kuulajate küsimustele vastati ammendavalt. Kõige madalamalt hinnati esitluse huvitavust, seda eelkõige reservväelaste madala hinnangu tõttu (tabel 24).

Tabel 24 – Mil määral nõustute väidetega Värbamiskeskuse esinemiste kohta?

	Keskmine hinne (5-pallisel skaalal)	Täiesti nõus „5“	Üldiselt nõus „4“
Kaitseväge kui tööandjat ning kaitseväge õppimisvõimalusi (kutsealustel: kaitseväge ja ajateenistust) tutvustav esitlus on vajalik	4,26	58%	26%
Esinejad olid kompetentsed	3,79	37%	42%
Küsimustele vastati ammendavalt	3,74	33%	40%
Esitlusmaterjal oli lihtsasti jälgitav	3,67	27%	45%
Esitlus sisaldas uudset teavet	3,60	28%	38%
Esitlus oli huvitav	3,38	19%	39%

Sellega, et taolised esinemised on vajalikud, oli täiesti nõus 65% neil esinemistel osalenud kutsealustest ja 49% reservväelastest. Võrreldes kutsealustega andsid reservväelased ka teistele Värbamiskeskuse töötajate esinemisi puudutavatele väidetele madalamaid hinnanguid (vt. joonis 23).

Joonis 23 - Mil määral nõustute väidetega Värbamiskeskuse esinemiste kohta?
/võrdlus esitlust kuulanud kutsealuste ja reservväelaste hinnangute vahel
täiesti nõus + nõus - „5“+“4“/

Lahtises vastuses oli võimalik kirja panna, millist infot Värbamiskeskuse töötajatelt edaspidi rohkem oodataks. Lahtiste vastuste loetelu on esitatud aruande lisa 3.

9 Riigikaitseõpetus koolides ja selle mõju hoiakutele

Riigikaitseõpetus oli kooli õppeprogrammis 37 protsendil küsitletutest. Seejuures on riigikaitseõpetus olnud kooliprogrammis 39 protsendil eesti- ja vaid 20 protsendil venekeelsetest vastajatest.

Riigikaitseõpetuse levikul koolides on selgelt positiivne trend: veel 2007. aastal oli vaid 27 protsendil küsitletutest kooli õppeprogrammis riigikaitseõpetus.

Enamik küsitletuist peab riigikaitseõpetust kindlasti (39%) või arvatavasti (38%) vajalikuks. Vaid 15 protsenti arvab, et riigikaitseõpetus ei ole vajalik.

Selline suhtumine on vastavuses kogu Eesti elanikkonna suhtumisega – riigikaitseõpetust koolides peab vajalikuks neli viendikku Eesti elanikkonnast. Viimati esitati selle kohta küsimus oktoobris 2011 läbi viidud arvamusküsitluses ning siis pidas riigikaitseõpetust kindlasti vajalikuks 34%, arvatavasti vajalikuks 47% ja kindlasti või arvatavasti mittevajalikuks 14%.

Need, kes on koolis riigikaitseõpetust õppinud, peavad selle olemasolu selgelt vajalikumaks kui need, kellel selline õppeaine programmis puudus (tabel 25).

Tabel 25 - Kas kooli õppeprogrammis peaks olema riigikaitseõpetus?

	Kõik	Koolis oli riigikaitseõpetus	Koolis ei olnud riigikaitseõpetust
Jah, kindlasti	39%	57%	28%
Arvatavasti jah	38%	33%	40%
Arvatavasti või kindlasti mitte	15%	7%	19%
Ei oska öelda	8%	3%	13%

10 Kaitseliidu liikmeks olek ja selle mõju hoiakutele.

Kaitseliidu liikmeks on vaid 7 protsenti küsitletud noormeestest: 6 protsenti kutsealustest ja 10% reservväelastest.

Neist, kes Kaitseliitu ei kuulu, väljendavad aga oma **valmisolekut selle organisatsiooniga liituda koguni 35 protsenti** (38% kutsealustest ja 26% reservväelastest).

Kaitseliitu kuulumine või selle liikmeks soovimine on oluline tegur, mis on positiivselt seotud noormeeste suhtumisega ajateenistusse või ka valmisolekuga valida endale tulevikus sõjaline elukutse.

Kaitseliidu liikmetest läks ajateenistusse hea meelega 58%, kutseliseks kaitseväelaseks saamise ettepanekuga oleks kindlasti või tõenäoliselt nõus 38%.

Seevastu nendest, kes ei ole Kaitseliidu liikmed ega soovigi selle organisatsiooni liikmeks astuda, suhtus ajateenistusse vastumeelsusega 35% ega hooli ka kutselise kaitseväelase karjäärist,

Tabel 26 – Suhtumine ajateenistusse ja kutselisse kaitseväeteenistusse sõltuvalt suhtest Kaitseliiduga

	Kaitseliidu liige	Soovib KL liikmeks	Ei soovi KL liikmeks
MIS EMOTSIOONIDEGA LÄKSITE AJATEENISTUSSE?			
Läksite hea meelega	58%	42%	17%
Olite valmis oma kohustust täitma	30%	46%	45%
Võimaluse korral oleks minemata jätnud v. läks vastumeelselt	10%	10%	35%
KUIDAS SUHTUTE, KUI TEHAKSE ETTEPANEK SAADA KUTSELISEKS KAITSEVÄELASEKS?			
Oleksite kindlasti nõus	18%	13%	3%
Oleksite tõenäoliselt nõus	20%	22%	9%
Kaaluksite sellist võimalust sõltuvalt pakutavatest tingimustest	36%	43%	33%
Pigem ei kaaluks v. kindlasti mitte	22%	19%	52%

11 Infotarbimise harjumused

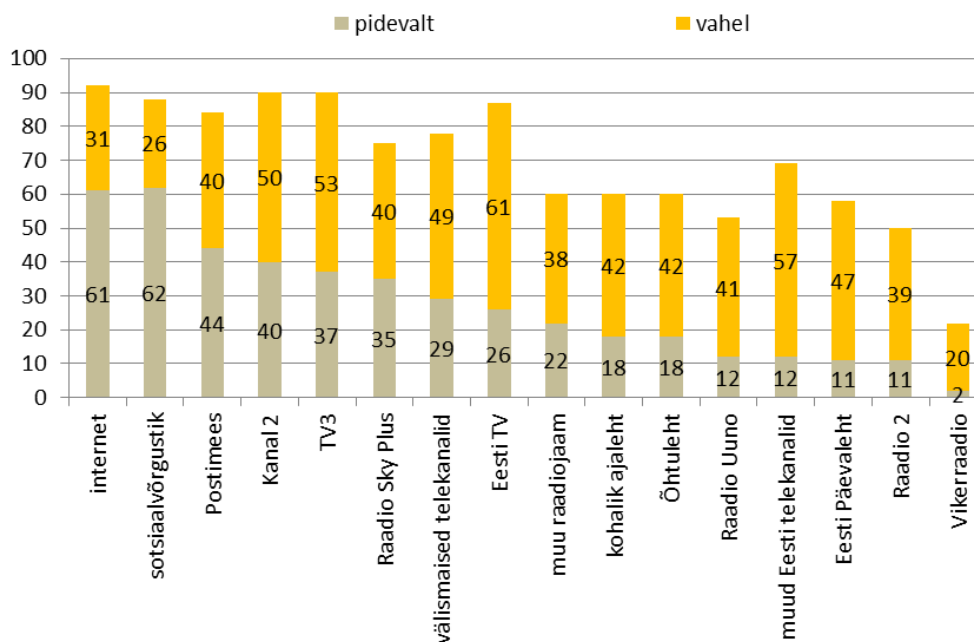
Küsimustiku lõpus paluti küsitlertel märkida, milliseid infokanaleid nad pidevalt või vahetevahel jälgivad. Arvestades eesti- ja venekeelse informuimi eraldatust, on mõtet tulemusi vaadelda eesti- ja venekeelsete vastajate lõikes eraldi.

Nii eesti- kui ka venekeelsete noormeeste poolt kõige enam kasutamist leidvad infokanalid on internet ja televisioon. Interneti kasutamisel on sotsiaalvõrgustikud tõusnud olulisuselt tavaliste internetisaitide kõrvale.

Olulisuselt **kolmandal kohal on eestlastest vastajate jaoks ajaleht Postimees**, millel tänu venekeelsele väljaandele on ka vene noormeeste hulgas rõõmustavalt palju lugejaid.

Eestlastel on sagedamini jälgitavateks telekanaliteks Kanal 2 (pidevalt 40%) ja TV3 (37%). Eesti Televisiooni pidevaid vaatajaid on küll vaid 26%, kuid koos nendega, kes vaatavad ETV-d vahel, on selle üldauditoorium siiski suurem kui kommertskanalitel. Eesti Raadiot kuulab pidevalt vaid 11% (Raadio2), Vikerraadiol on pidevaid kuulajaid kõigest 2 protsenti. Kohaliku ajalehe, Õhtulehe ja Eesti Päevalehe lugejaid on enam vähem võrdselt (pideval või vahel loeb neid ca 60 protsenti (joonis 24).

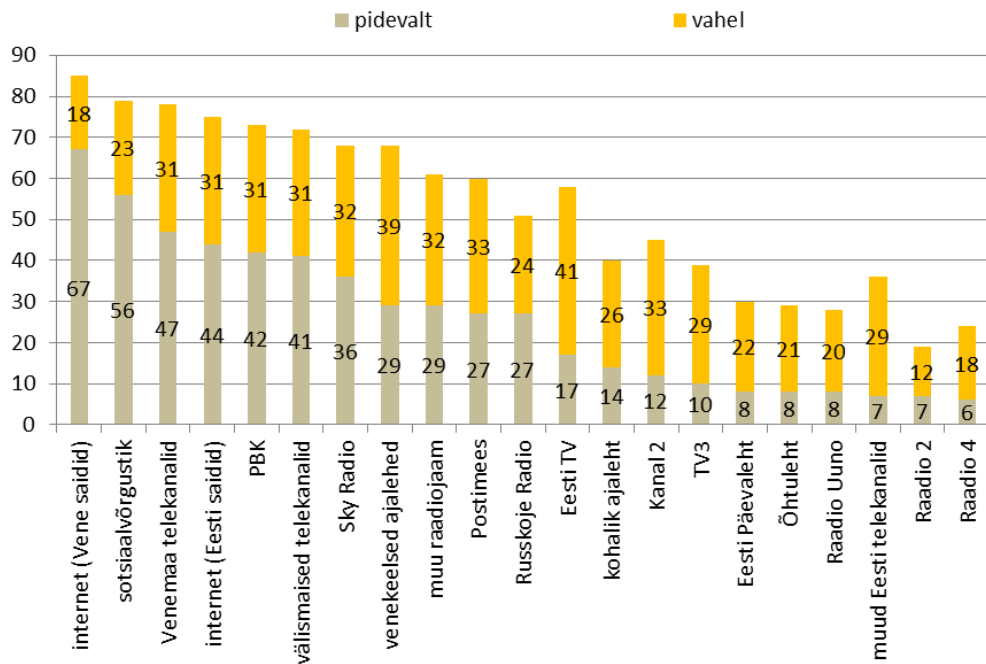
Joonis 24 – Milliseid infokanaleid Te jälgite? /eestlased/

Vene keelt kõnelevate noormeeste hulgas suudavad Internetiga võistelda vaid Venemaa telekanalid – neid jälgib pidevalt 47%, Pervõi Baltiiski Kanali 42% küsitluteest. Telekanalitel järgneb raadio: Raadio Skyl on pidevaid kuulajaid 36%, Russkoje Radiol 27%, muudel raadiojaamad 29%. Raadio 4 on venekeelsete noormeeste hulgas sama vähepopulaarne kui Vikerraadio eestlaste seas.

Trükiajakirjandusest on esikohal venekeelsed ajalehed (pidevaid lugejaid 29%), millega konkureerib ka Postimees (26%), mis ilmub samuti venekeelsena (joonis 25).

Joonis 25 – Milliseid infokanaleid Te jälgite? /venekeelsed vastajad/

LISAD

1 Küsimustikud

1.1 Kutsealuste küsimustik

1.2 Reservväelaste küsimustik

2 Tabeljaotused

2.1 Üldjaotused kutsealuste ja reservväelaste lõikes

2.2 Kutsealuste vastuste jaotused taustandmete lõikes

2.3 Reservväelaste vastuste jaotused taustandmete lõikes

3 Lahtiste vastuste väljatrükid